

MAZOWIECKI
URZĄD WOJEWÓDZKI
W WARSZAWIE

**INFORMACJA O WYKONYWANIU ZADAŃ
Z ZAKRESU USTAWY O WSPIERANIU RODZINY
I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ PRZEZ GMINĘ, POWIAT I SAMORZĄD
WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO
ORAZ O PROGRAMACH „RODZINA 500 PLUS” I „DOBRY START”**

Do opracowania wykorzystano:

- *dane przekazane przez jednostki w sprawozdaniach rzeczowo-finansowych z wykonanych zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej przez gminę i powiat w latach 2012, 2017, 2018*
- *ustalenia i informacje pozyskane w trakcie monitoringu i kontroli nad realizacją zadań.*

Opracowanie przygotowane przez Mazowiecki Urząd Wojewódzki w Warszawie, Wydział Polityki Społecznej, Oddział do spraw Wspierania Rodziny i Pieczy Zastępczej

Warszawa, 2019 r.

Spis treści

WSTĘP	3
1. WSPIERANIE RODZINY	4
1.1 Asystent rodziny	5
1.2 Placówki wsparcia dziennego	7
1.3 Rodziny wspierające	8
1.4 Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej.....	8
2. PIECZA ZASTĘPCZA	10
2.1 Struktura rodzinnej pieczy zastępczej	11
2.1.1 Wsparcie rodzin zastępczych – organizator i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej	16
2.2 Struktura instytucjonalnej pieczy zastępczej	18
2.2.1 Zasadność powstania regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej.....	26
2.3 Standardy instytucjonalnej pieczy zastępczej.....	30
3. ADOPCJA.....	32
4. PROGRAMY	34
4.1. Realizacja programu Dobry Start w gminach.....	35
4.2. Realizacja programu Dobry Start w powiatach.....	36
4.3. Realizacja programu Rodzina 500 plus przez powiaty.....	37
5. PODSUMOWANIE.....	37

Załącznik:

wykaz placówek wsparcia dziennego w woj. mazowieckim

WSTĘP

Ustawa¹ w sposób kompleksowy reguluje problematykę wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w tym: działania profilaktyczne skierowane do rodzin zagrożonych dysfunkcją lub przeżywających trudności, zbudowanie mechanizmów pracy z rodziną i dzieckiem, organizację systemu pieczy zastępczej oraz problematykę usamodzielnień pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.

W 2018 r. położono nacisk na:

- utrzymanie dzieci w ich naturalnym środowisku, a więc w rodzinie dziecka. Motywowano w tym celu gminy do wzmocnienia działań profilaktycznych i doskonalenia metod pracy z rodziną na rzecz pozostawienia w niej dziecka lub powrotu do niej dziecka,
- dalszy rozwój placówek wsparcia dziennego – świetlic, klubów, ognisk wychowawczych, w których specjaliści (psycholog, pedagog) pomagają dziecku, ale także współpracują z rodzicami,
- wzmocnienie działań asystentów rodziny prowadzących bezpośrednią pracę z rodziną mającą trudności w prawidłowym funkcjonowaniu,
- rozwój współpracy pomiędzy przedstawicielami instytucji, które mają kontakt z dzieckiem i jego rodziną,
- podejmowanie przez powiaty działań na rzecz osiągnięcia przez placówki opiekuńczo-wychowawcze standardów określonych w ustawie dotyczących limitu liczby miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i warunków, które muszą spełniać budynki przeznaczone na placówki oraz samej organizacji jednostek,
- wprowadzanie zasady, że w placówkach opiekuńczo-wychowawczych nie mogą przebywać dzieci poniżej 10 roku życia,
- dalszy rozwój rodzinnej pieczy zastępczej przez zaproponowanie rozwiązań, które zachęciłyby do tworzenia takich form pieczy.

Mając na względzie realizację zadań własnych samorządu województwa, a tym samym prowadzenie regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych, podjęto się po raz kolejny rozeznania potrzeb samorządów w tym zakresie. Rolą tych placówek jest wsparcie dzieci wymagających specjalistycznej opieki, a piecza organizowana przez powiat nie jest im w stanie tych odpowiednich warunków zapewnić.

1 lipca 2018 r. na podstawie art. 187a ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, uchwałą Rady Ministrów Nr 80/2018 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie *ustanowienia rządowego programu „Dobry Start”* wprowadzono nowy program zapewniający dzieciom w pieczy zastępczej wsparcie w wysokości 300 zł na wydatki związane z rozpoczęciem roku szkolnego. Czynnie wspierano etap wdrażania Programu "Dobry Start" i tym samym zorganizowano 2 spotkania informacyjne dla przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego 11 czerwca i 17 lipca 2018 r., uruchomiono infolinię, natomiast na 6 konferencjach (2 odbyły się w Warszawie, a 4 w subregionach: ciechanowskim, ostrołęckim, płockim i siedleckim) prezentowano informację dotyczącą jego realizacji.

¹ Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 998, z późn. zm.)

Ponadto kontynuowano realizację przyjętego w roku 2016 Programu „Rodzina 500 plus”, który umożliwił wypłatę dodatku w wysokości 500 zł na każde dziecko w wieku do ukończenia 18. roku życia, umieszczone w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka oraz placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego. Z obu programów skorzystało w naszym województwie około 650 tys. dzieci.

Obecnie trwają przygotowania projektu nowelizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, który koncentruje się w szczególności na rozwiązaniach dotyczących wspierania rodzin, procesie deinstytucjonalizacji w pieczy zastępczej, rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej oraz problematyce adopcyjnej. Celem wprowadzanych zmian ma być wzmocnienie narzędzi wspierania rodziny, a także wprowadzenie mechanizmów zapewniających efektywniejsze pozyskiwanie nowych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka.

1. WSPIERANIE RODZINY

Podstawowym narzędziem działania systemu wspierania rodziny jest praca z rodziną, wysoce ważna od momentu przeżywania przez rodzinę pierwszych trudności oraz niezbędna wówczas, gdy w rodzinie ma miejsce poważny kryzys, zagrażający dobru dziecka. Rodzina, w wyniku podjętej z nią pracy powinna osiągnąć zdolność prawidłowego funkcjonowania na tyle, aby bezpieczeństwo dzieci nie było zagrożone. Działania podejmowane przez asystenta rodziny mają zapewnić rodzinie taką pomoc, aby w jej efekcie wyeliminowane zostało zagrożenie zabrania dziecka z rodziny lub zapewniony został szybki powrót do rodziny dziecka, które z uwagi na jego dobro okresowo musiało zostać umieszczone poza nią.

Mija siódmy rok obowiązywania ustawy, wprowadzający do systemu pomocy rodzinie funkcję asystenta rodziny i rodziny wspierające. Wdrażanie instytucji asystenta rodziny zostało rozłożone w czasie: od 1 stycznia 2012 r. ich zatrudnianie przez gminy było fakultatywne, a od 1 stycznia 2015 r. stało się obowiązkowe. Przed wejściem w życie regulacji prawnych ustanawiających stanowisko asystenta rodziny, pracę socjalną świadczyli pracownicy socjalni.

Na gminie skupia się nie tylko udzielanie pomocy rodzinie przeżywającej trudności, ale też prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. W celu realizacji tego zadania istotne jest dokonywanie analizy i oceny zjawisk mających wpływ na sytuację osób wymagających wsparcia w środowisku lokalnym, wykazanie aktywności przy identyfikowaniu i monitorowaniu osób i rodzin wymagających pomocy.

Gmina powinna dysponować asystentem rodziny, aby móc realizować obowiązek wynikający z postanowienia sądu zobowiązującego rodzinę do realizowania planu pracy z asystentem rodziny², jak również od stycznia 2017 r. być przygotowana na przyjęcie wniosku o przydzielenie asystenta rodziny od osób uprawnionych z ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. Zapewnianie wsparcia i pomocy asystenta rodziny w przypadku zaistnienia okoliczności wskazanych w ustawie powinno odbywać się automatycznie.

² Art. 109 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

1.1. Asystent rodziny

W województwie mazowieckim asystenci rodziny realizują swoje zadania w ośrodkach pomocy społecznej (tylko w jednym przypadku zadanie realizuje inna jednostka organizacyjna samorządu). Asystent rodziny zatrudniany jest przez kierownika jednostki organizacyjnej gminy, która organizuje pracę z rodziną. Należy podkreślić, że głównym celem podejmowanych działań wobec rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji jest zmniejszenie umieszczenia dzieci poza rodziną naturalną. Wprowadzenie w ramach profilaktyki, działań asystentów rodziny, których zadaniem jest prowadzenie systemowej, bezpośredniej pracy z rodziną mającą trudności w prawidłowym funkcjonowaniu przyczynia się również do obniżenia kosztów, które gmina musiałaby ponieść w późniejszym okresie (wydatki gminy na każde dziecko mogą wynosić do 50 % w zależności od rodzaju pieczy zastępczej).

Zatrudnienie asystentów rodziny w 2018 r. wzrosło o 49 % w stosunku do 2012 r. Warto jest podkreślić fakt, że asystenci rodziny coraz częściej są zatrudniani na umowy o pracę. Z poniższych danych wynika, że, liczba asystentów niemal podwoiła się.

Tabela 1. Liczba asystentów rodziny i forma zatrudnienia

Forma zatrudnienia	2012	2017	2018
Umowa o pracę	147	359	384
Umowa o świadczenie usług	79	86	75
ogółem	226	445	459

Samorządy coraz częściej zdają się gwarantować stabilność w zatrudnieniu, co zapewne jest jednym z czynników wpływających na efektywność ich pracy. Wobec specyfiki pracy z rodziną jest to bardzo pożądane zjawisko, zwłaszcza, że coraz częściej wydłuża się okres współpracy asystenta z rodzinami przeżywającymi problemy opiekuńczo-wychowawcze. Jednym ze znaczących źródeł finansowania zatrudnienia asystentów rodziny są dotacje z budżetu państwa, których podziału dokonuje Minister Rodziny Pracy i Polityki Społecznej w ramach *Programu asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej*. W 2018 r. wojewoda mazowiecki podpisał umowy z 275 gminami i przekazał środki na dofinansowanie zatrudnienia 440 asystentów rodziny w wys. ok. 6,2 mln zł. Stanowi to istotną zachętę do zatrudniania asystentów rodziny, czego dowodzi powyższa analiza. Na 314 gmin z terenu województwa mazowieckiego tylko 35 nie zatrudniało asystenta rodziny, co stanowi ponad 11% ogółu gmin, o 3% więcej niż w 2017 r.

Ogółem z usług asystenta rodziny w 2012 r. skorzystało 1 967 rodzin. Na przestrzeni kolejnych lat liczba rodzin stale wzrastała do 2017 r., natomiast w 2018 roku osiągnęła poziom sprzed dwóch lat i wynosiła 5 094, co oznacza spadek w stosunku do roku poprzedniego (2017) o prawie 3%.

Tabela 2. Liczba rodzin zobowiązanych do współpracy z asystentem rodziny

Rodziny	2012	2017	2018
objęte wsparciem asystenta rodziny	1967	5 238	5094
zobowiązane do współpracy przez sąd	57	493	549

Asystent rodziny prowadzi pracę z rodziną za jej zgodą, na wniosek pracownika socjalnego. Ponadto sąd opiekuńczy może wydać odpowiednie zarządzenie, zobowiązując rodziców oraz małoletniego do właściwego postępowania, w szczególności do pracy z asystentem rodziny, realizowania innych form pracy z rodziną, określonych w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Obserwuje się tendencję wzrostową liczby rodzin zobowiązanych przez sąd do pracy z asystentem rodzin, w 2018 roku było 549 (10% ogółu rodzin), o 56 więcej niż w roku poprzednim przy jednoczesnym spadku o 144 ogólnej liczby rodzin objętych pomocą asystenta rodziny.

W 2018 r. spośród 5 094 środowisk współpracujących z asystentem rodziny 740 rodzin zakończyło współpracę, co stanowi prawie 15% ogółu rodzin objętych wsparciem i w porównaniu z rokiem ubiegłym wyniósł o 1% mniej. Interesujący jest fakt, że spośród 1 967 rodzin objętych pracą w 2012 r. zakończyło w tym samym roku współpracę 561 rodzin, co stanowiło prawie 29 % ogółu rodzin. W okresie od 2012 do 2018 roku procent rodzin, które zakończyły pracę z asystentem w danym roku malał. Jest to tendencja spójna z faktem wydłużenia się okresu współpracy asystentów z rodzinami powyżej 1 roku. Najprawdopodobniej wynika to ze stopnia złożoności problemów występujących w rodzinach, który ma bezpośredni wpływ na wydłużanie się okresu pracy asystenta rodziny, ale też ze stabilizacji sposobu finansowania zadania.

Tabela 3. Rodziny, z którymi asystent rodziny zakończył współpracę

Powody zakończenia współpracy	2012	2017	2018
ze względu na osiągnięcie celów	194	348	315
ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę	139	242	281
ze względu na brak efektów	38	61	70
ze względu na zmianę metod pracy	155	56	51
Inne	35	84	23
Razem - zakończona współpraca	561	791	740
Rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny- ogółem	1967	5238	5094
rodziny, z którymi asystent prowadził pracę w przypadku umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej	-	-	467

Należy zwrócić uwagę na fakt, że na przestrzeni lat najczęstszym powodem, tj. w 42% przypadków, zakończenia pracy przez asystenta z rodziną było osiągnięcie zakładanych celów. Równie istotną okolicznością było zaprzestanie współpracy przez samą rodzinę 38%. Wzrasta nieznacznie odsetek rodzin, które zakończyły współpracę z asystentem rodziny z uwagi na brak spodziewanych efektów, w roku 2018 r. rodziny te stanowiły 9% ogółu zakończonych, o 2% więcej w stosunku do roku poprzedniego.

Gmina organizując pracę z rodziną jest zobowiązana do jej prowadzenia również w przypadku czasowego umieszczenia dziecka poza rodziną. W 2018 r. z 2708 rodzin umieszczono dzieci w pieczy zastępczej, a tylko z 477 rodzinami asystent rodziny prowadził pracę mającą na celu powrót dziecka do

rodziny biologicznej, co stanowi 18% wszystkich rodzin objętych wsparciem i pomocą asystenta rodziny.

1.2 . Placówki wsparcia dziennego

W celu wsparcia rodziny, dziecko może zostać objęte opieką i wychowaniem w placówce wsparcia dziennego, którą prowadzi gmina, podmiot, któremu gmina zleciła realizację zadania na podstawie art. 190, lub podmiot, który uzyskał zezwolenie wójta.

Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone w formie: opiekuńczej (w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych), specjalistycznej, pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę.

Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie opiekuńczej zapewnia dziecku: opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań.

Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie specjalistycznej w szczególności:

- organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne,
- realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię.

Placówki wsparcia dziennego mają obowiązek współpracowania z rodzicami lub opiekunami dziecka, jak również innymi podmiotami realizującymi zadania w zakresie pomocy dziecku i rodzinie. Pobyt dziecka w nich jest nieodpłatny oraz dobrowolny (chyba, że do placówki skieruje sąd). Pod opieką jednego wychowawcy w jednym czasie może przebywać maksymalnie 15 dzieci. Organizację funkcjonowania placówki wsparcia dziennego określa regulamin zawierający w szczególności: zadania, organizację działań, rodzaj dokumentacji i sposób jej prowadzenia.

Rodziny mające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych potrzebują pomocy w zakresie organizowania dla ich dzieci czasu wolnego, radzenia sobie z trudnościami szkolnymi czy zaburzeniami zachowania. Ważną rolę w tym zakresie spełniają placówki wsparcia dziennego.

Tabela 4. Placówki wsparcia dziennego

Placówki wsparcia dziennego:	2012	2017	2018
Ogółem:	225	219	228
opiekuńcze	185	191	197
specjalistyczne	45	51	58
w formie pracy podwórkowej	8	10	12

W województwie mazowieckim na koniec 2018 r. działało ogółem 228 placówek wsparcia dziennego, więcej o 9 w stosunku do roku ubiegłego, w tym: 197 opiekuńczych, 58 specjalistycznych i 12 pracy podwórkowej. Załącznik nr 1 do niniejszego opracowania zawiera spis placówek wsparcia dziennego.

1.3. Rodziny wspierające

Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych. Pełnienie tej funkcji może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka, po uzyskaniu pozytywnej opinii kierownika ośrodka pomocy społecznej. W roku 2016 rolę taką pełniło 39, a w 2017 jedynie 27 rodzin, zaś w roku ubiegłym liczba rodzin wzrosła do 40. Najwięcej, bo 35 rodzin wspierających ustanowiono w m. st. Warszawie, następnie w Markach i Bodzanowie po 2, zaś w Węgrowie 1. Rodzina wspierająca jest jeszcze funkcją mało popularną. Nie docenia się jej pomocy, jaką mogłaby świadczyć rodzinie przy wypełnianiu ról społecznych. Należy podkreślić, że gmina może spróbować zaktywizować lokalne otoczenie rodziny w celu udzielenia pomocy rodzinie. Ustalenia przeprowadzonych w gminach kontroli wskazują w większości na pomijanie tej formy wsparcia w działalności podmiotów pracy z rodziną, a także w 3-letnich programach wspierania rodziny.

1.4. Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej

Od 2012 r. istnieje możliwość ubiegania się o środki finansowe, na dofinansowanie zadań własnych, w ramach Programu asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej ogłaszanego przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, którego celem jest stymulowanie podejmowania przez gminę działań służących wsparciu rodzin i zwiększeniu dostępu do usług koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie. W roku 2012 ogłoszono 2 programy:

- 2 edycje programu asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczy na dofinansowanie zatrudnienia asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej;
- resortowy program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej obejmujący:
 - ✓ szkolenia rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego. Z dofinansowania skorzystało 19 powiatów, które przeszkoliły łącznie 545 osób. Na ten cel wydano 164 524 zł;
 - ✓ wsparcie rodzin zastępczych i rodzinnych domy dziecka oraz dofinansowanie zadań własnych powiatu na zwiększenie wysokości świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinach niezawodowych oraz na świadczenia na kontynuowanie nauki.³

W ramach resortowego programu wspierania rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej w roku 2013 przyznano dofinansowanie 35 powiatom w kwocie 988 920 zł i w 2014 roku 38 powiatom w kwocie 2 056 618 zł na 4 zadania:

- szkolenia kandydatów i osób już pełniących pieczę zastępczą,
- wynagrodzenia nowo powstałych rodzin zastępczych,
- świadczenia dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka,

³ W związku z wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, rodziny zastępcze, które zostały utworzone przed 1 stycznia 2012 roku, miały możliwość otrzymywania świadczeń pieniężnych na dzieci na podstawie ww. ustawy bądź na podstawie dotychczasowych przepisów, tj. ustawy o pomocy społecznej. Rodziny, które zadeklarowały chęć pozostania na dotychczasowych warunkach określonych w ustawie o pomocy społecznej, otrzymują świadczenia w wysokości odpowiednio 40%, 60% lub 80% kwoty 1647 zł, stanowiącej podstawę naliczania pomocy dla rodzin zastępczych, ustalonej w zależności od wieku i stanu zdrowia dzieci. Pomoc taka wynosi odpowiednio od 658,80 zł do 988,20 zł miesięcznie na dziecko. W przypadku rodzin zastępczych, które otrzymują świadczenia zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, świadczenia wynoszą 660 zł miesięcznie – dla rodzin zastępczych spokrewnionych i 1000zł miesięcznie – dla rodzin zastępczych niezawodowych i zawodowych. Świadczenie miesięczne dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej na kontynuowanie nauki wynosiło 494,10 zł i na mocy ustawy wzrosło do 500 zł.

- wydatki związane z już funkcjonującymi rodzinami zastępczymi zawodowymi i rodzinnymi domami dziecka w zakresie szkoleń osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą, wynagrodzeń rodzin zastępczych i osób prowadzących rodzinne domy dziecka.

Uruchomiono również resortowy program dofinansowania standardów placówek wsparcia dziennego, z którego dofinansowano 5 gmin i 1 powiat dla 7 placówek wsparcia dziennego na łączną kwotę 566 726 zł. Rok później dofinansowaniu podlegały świadczenia należne rodzinom zastępczym. Dofinansowanie przyznano 22 powiatom na łączną kwotę 186 136 zł, które wsparciem objęły 446 dzieci.

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, założenia programu poszerzono o obszar działania asystenta rodziny poprzez przypisanie mu roli koordynatora w zakresie kompleksowego wsparcia kobiet w ciąży i ich rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz kobiet w sytuacji niepowodzeń położniczych oraz wsparcia rodzin z dziećmi, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu. W roku 2017, 175 rodzin skorzystało z poradnictwa koordynowanego przez asystenta rodziny, w tym w 77 rodzinach kobieta była w ciąży zagrożonej, natomiast w roku następnym zanotowano spadek odpowiednio o 53% rodzin i o 76% kobiet.

Tabela 5. Realizacja programu w gminach w latach 2012-2018

rok	liczba gmin uczestniczących w programie	% udziału gmin uczestniczących w programie	Liczba asystentów	Wydatkowana kwota dotacji	Liczba rodzin objętych wsparciem	Liczba dzieci objętych wsparciem
2012	79	25%	131	1 830 167	1967	x*
2013	183	58%	314	4 111 278	2 874	7 234
2014	227	72%	363	6 441 799	3 551	9 099
2015	286	91%	436	6 067 682	4 362	10 838
2016	297	89%	444	7 157 640	4 788	11 424
2017	281	89%	440	7 093 237	4 870	11 328
2018	275	87%	440	6 233 150	4 794	11 010

* w 2012 roku nie gromadzono danych z zakresu liczby dzieci objętych wsparciem asystenta rodziny.

W latach 2017-2018 r. z dofinansowania skorzystało odpowiednio 89% i 87% gmin, o 62%-63% więcej w stosunku do roku 2012. 33 gminy w 2017 r. i 39 w 2018 r gmin nie uczestniczyło w Programie, natomiast w 7 gminach asystent rodziny był zatrudniany w ramach środków własnych. Z spośród 275 gmin, które przystąpiły w 2018 roku do Programu, 2 zrezygnowały z przyjęcia dotacji, 2 zwróciły dotację w całości. Przyczyny braku aplikowania o środki finansowe w ramach Programu gminy tłumaczyły:

- problemem ze znalezieniem osób na stanowisko asystenta rodziny,
- brakiem rodzin wymagających takiego wsparcia,
- brakiem zgody osób, którym taka pomoc była wskazana.

Powyższe wyjaśnienia świadczą, że ponad 11% gmin nie sprostało jeszcze obowiązkowi i nie zatrudnia asystenta rodziny w celu pomocy rodzinom tego potrzebującym, zaś 2% stanowią gminy, które nie przystąpiły w 2018 r. do Programu, ale zapewniają pomoc asystenta rodziny finansując zadanie ze środków własnych gminy i innych źródeł. Należy przy tym zauważyć, że planowana nowelizacja ustawy chce rozszerzyć zakres wsparcia na wszystkie rodziny wychowujące dzieci tak, aby mogły z niego swobodnie i bez ograniczeń korzystać.

Tabela 6. Realizacja programu w powiatach w latach 2012-2018

rok	Liczba powiatów uczestniczących w programie	% udziału powiatów w programie	Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej	Wydatkowana kwota dotacji	Liczba rodzin objętych wsparciem	Liczba dzieci objętych wsparciem
2012	32	76%	92	576 295	8 827	6076
2013	38	90%	72	748 997	1 906	3 020
2014	37	88%	91	1 143 582	2 202	3 443
2015	41	97%	144	1 658 149	2 366	3 668
2016	42	100%	159	1 525 561	2 304	3 542
2017	42	100%	168	3 369 533	2 701	4 089
2018	42	100%	196	3 279 918	2 828	4 180

Od pierwszej edycji programu, powiaty aktywnie włączyły się w jego realizację. Od 2012 roku perspektywa skorzystania ze wsparcia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej znacznie się poszerzyła i już w roku 2016 wzrosła, do 100%, która utrzymywała się do końca 2018 r. Każdego roku sukcesywnie wzrastała liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka objętych wsparciem koordynatora; w 2013 roku wynosił 1906 rodzin, w 2014 r. wzrosła o 15%, w 2015 o kolejne 7%, następnie w 2016 zmalała o ponad 2%, a w roku 2017 ponownie wzrosła o 17% oraz o prawie 5% w 2018 roku. Ogółem od 2013 r. do 2018 r. liczba rodzin wzrosła o 48%.

2. PIECZA ZASTĘPCZA

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców. Piecza zastępcza jest sprawowana w formie rodzinnej i instytucjonalnej. Do zadań własnych powiatu należy w szczególności:

- opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych;
- zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych;
- organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej.

Zauważa się stopniowy spadek liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej. Na koniec 2018 roku na terenie województwa mazowieckiego pieczą zastępczą było objętych 7688 dzieci (8045 w 2012 r., 7920 w 2016 r., 7785 w 2017), w tym 5911 było umieszczonych w pieczy rodzinnej, natomiast 1777 w pieczy instytucjonalnej. Od roku 2012 ubyło z pieczy 357 wychowanków, a więc 5 %. Początkowo (rok 2012) 76 % dzieci przebywało w pieczy rodzinnej 25% w pieczy instytucjonalnej, a w roku 2018 było to 23 %. Jest to zmiana niewielka i spowodowana małą liczbą kandydatów na rodziny zastępcze.

2.1. Struktura rodzinnej pieczy zastępczej

Schemat 1. Struktura rodzinnej pieczy zastępczej

Łączna liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej na koniec 2018 roku wynosiła 4198, co stanowi 2% mniej niż w roku 2017 i jest bliska liczbie podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej na koniec 2012 r. (4266).

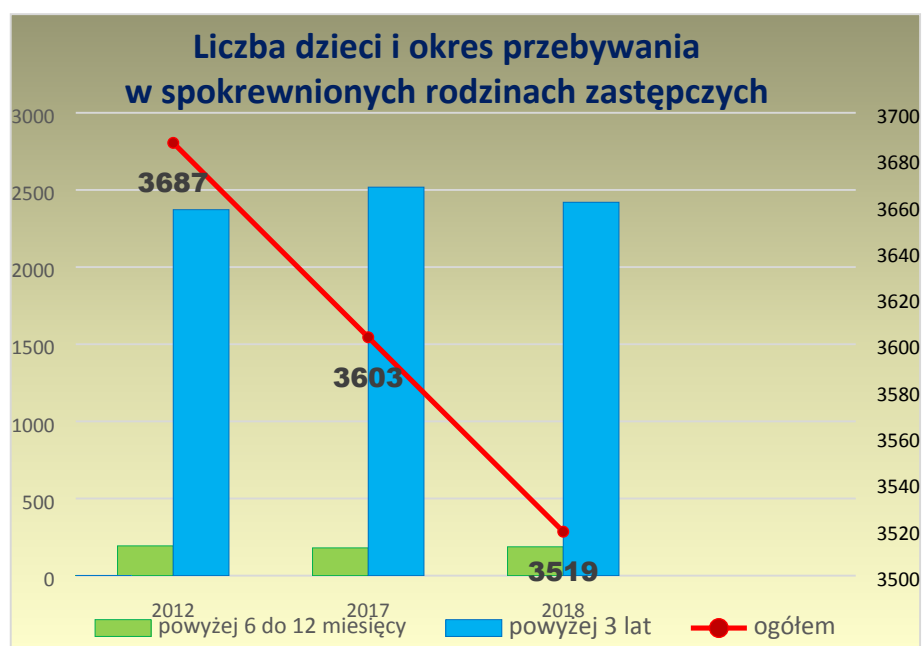
Ogółem na koniec 2018 r. pieczą rodzinną było objętych 5911 dzieci. Najwięcej dzieci przebywa w rodzinach zastępczych spokrewnionych w liczbie 3519, co stanowi 59% ogółu. W rodzinach zastępczych niezawodowych przebywa 1567 dzieci, co stanowi 27% ogółu, w rodzinach zastępczych zawodowych umieszczonych jest 507 dzieci, co stanowi 9% ogółu. W rodzinnych domach dziecka przebywa 5% ogółu w liczbie 318 dzieci.

Tabela 7. Liczba podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej i liczba umieszczonych dzieci

Forma pieczy	Rok	Liczba rodzin	Liczba dzieci
Rodziny zastępcze spokrewnione	2012	2 772	3 687
	2017	2 800	3 603
	2018	2 782	3 519
Rodziny zastępcze niezawodowe	2012	1 324	1 736
	2017	1 262	1 636
	2018	1 200	1 567

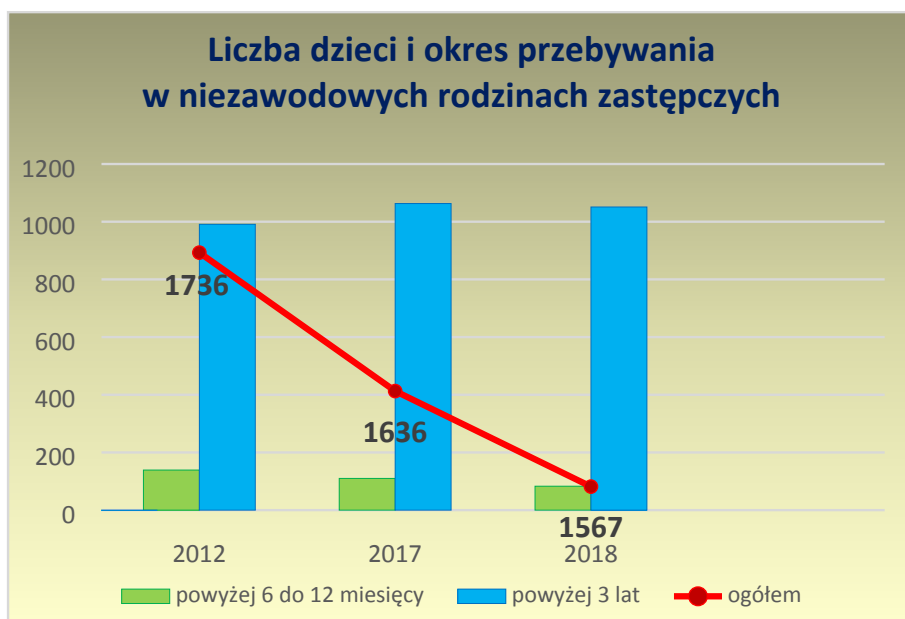
Rodziny zastępcze zawodowe	2012	93	591
	2017	110	511
	2018	113	507
o charakterze pogotowia rodzinnego	2012	47	178
	2017	36	119
	2018	35	109
Specjalistyczne	2012	17	37
	2017	16	38
	2018	14	29
Rodzinne domy dziecka	2012	13	62
	2017	43	271
	2018	49	318

Wykres 1. Liczba dzieci i okres przebywania w spokrewnionych rodzinach zastępczych

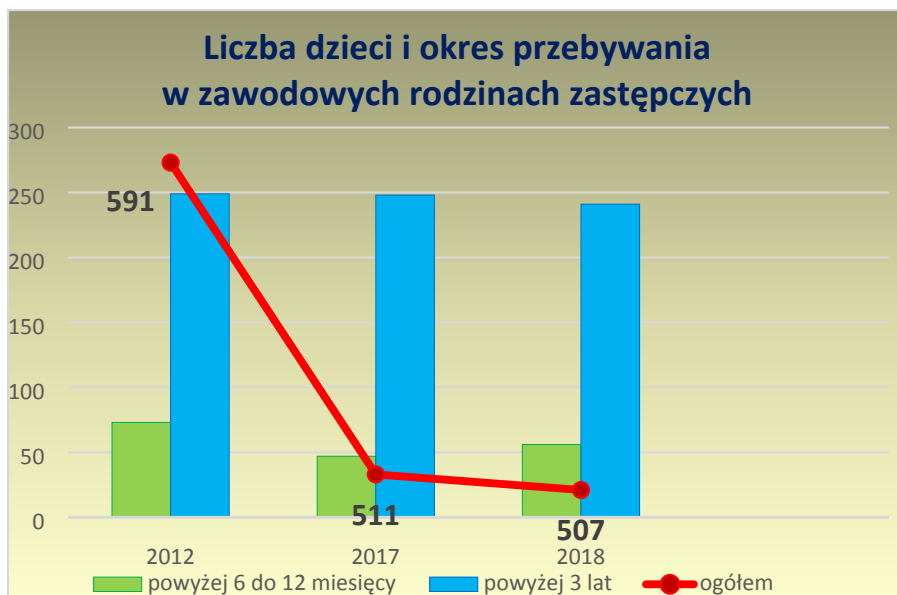
Liczba dzieci w spokrewnionych rodzinach zastępczych w 2017 r. zmalała o 2% w porównaniu z rokiem 2012. Na koniec 2018 roku liczba dzieci zmalała o kolejne 2% w zestawieniu z rokiem ubiegłym.

Wykres 2. Liczba dzieci i okres przebywania w niezawodowych rodzinach zastępczych

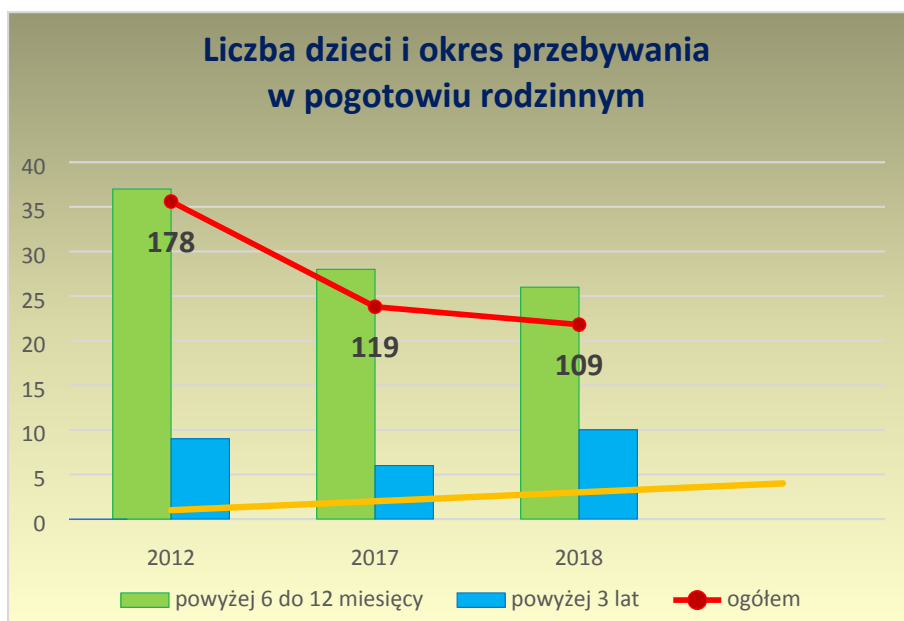
Liczba dzieci w niezawodowych rodzinach zastępczych w 2018 roku wynosiła o 4% mniej niż w roku ubiegłym, natomiast w porównaniu z 2012 rokiem zmalała o 10%.

Wykres 3. Liczba dzieci i okres przebywania w zawodowych rodzinach zastępczych

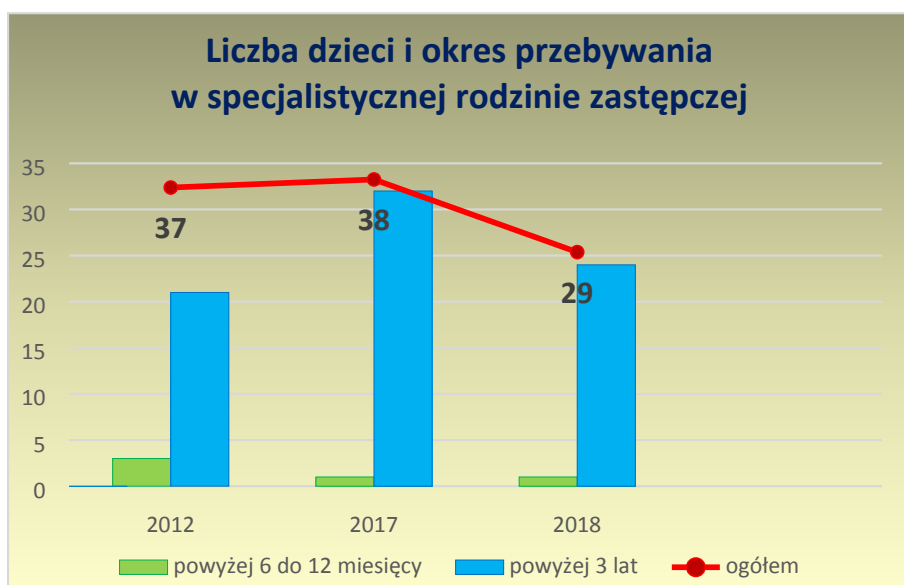
Liczba dzieci w zawodowych rodzinach zastępczych w 2017 r. i 2018 r. zmalała o 14% w porównaniu z rokiem 2012. Na koniec 2018 roku liczba dzieci zmalała o zaledwie 0,8% w stosunku do roku ubiegłego.

Wykres 4. Liczba dzieci i okres przebywania w pogotowiu rodzinnym

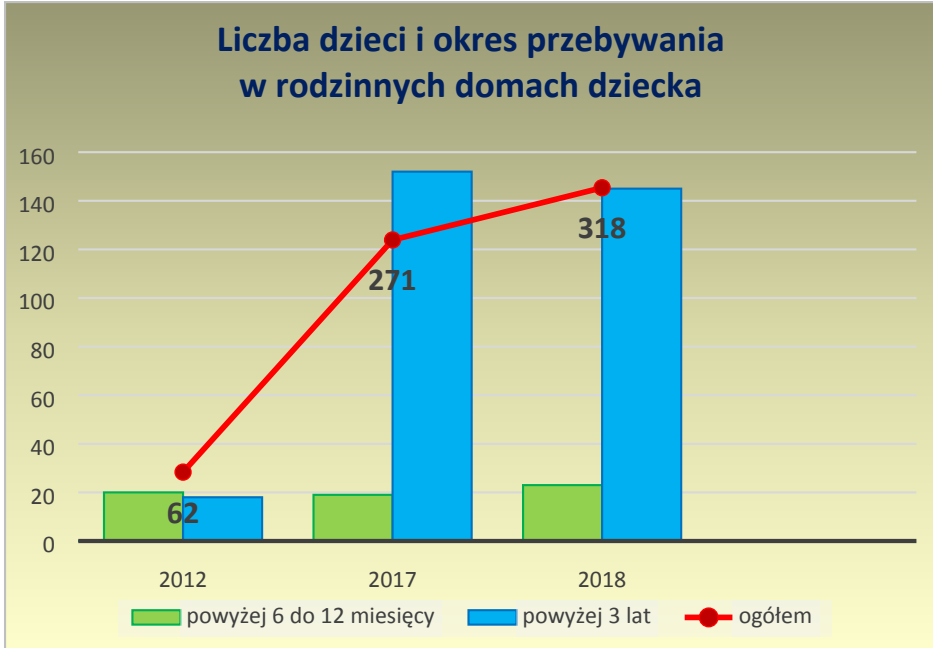
Liczba dzieci w rodzinach zastępczych o charakterze pogotowia rodzinnego na koniec 2018 roku zmalała i wynosiła o 8% mniej niż w roku ubiegłym, natomiast w porównaniu z 2012 rokiem pomniejszyła się o 39%. Na koniec 2017 roku liczba dzieci zmalała o 33% w porównaniu z rokiem 2012.

Wykres 5. Liczba dzieci i okres przebywania w specjalistycznej rodzinie zastępczej

Liczba dzieci w rodzinach zastępczych zawodowych specjalistycznych w 2012 roku wynosiła 37. W 2017 roku wzrosła o jedno dziecko, zaś w 2018 roku zmalała o 3 dzieci.

Wykres 6. Liczba dzieci i okres przebywania w rodzinnych domach dziecka

W rodzinnych domach dziecka w 2012 roku przebywało 62 dzieci. Intensywny rozwój tej formy pieczy zastępczej nastąpił w latach następnych: w 2017 r. przebywało już 271 dzieci, natomiast w 2018 r. nastąpił wzrost o 17% w porównaniu z rokiem ubiegłym.

Tabela 8. Wiek dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej

Wyszczególnienie	Rok	RZS	RZN	Rodziny zastępcze zawodowe ogółem	RZPR	RZS	Rodzinne domy dziecka
Dzieci w pieczy zastępczej w wieku:	2012	3 687	1 736	591	178	37	62
	2017	3 603	1 636	511	119	38	271
	2018	3 519	1 567	507	109	29	318
poniżej 1 roku	2012	22	17	34	30	1	3
	2017	25	19	27	17	0	17
	2018	23	17	19	8	0	18
od 1 roku do 3 lat	2012	216	74	94	53	9	10
	2017	148	87	84	48	4	48
	2018	163	84	86	47	1	41
4- 6 lat	2012	387	153	91	28	5	15
	2017	316	133	84	28	3	44
	2018	300	119	82	31	4	46
7-13 lat	2012	1 324	690	224	52	12	20
	2017	1 283	495	167	20	18	106
	2018	1 256	485	174	18	10	138
14-17 lat	2012	1 211	580	128	15	7	12
	2017	1 024	518	94	5	7	45
	2018	981	478	89	4	10	64

18-24 lat	2012	527	222	20	0	3	2
	2017	807	384	55	1	6	11
	2018	796	384	57	1	4	11

Użyte skróty:

Rodziny zastępcze spokrewnione - RZS

Rodziny zastępcze niezawodowe – RZN

Rodziny zastępcze o charakterze pogotowia rodzinnego – RZPR

Rodziny zastępcze specjalistyczne – RZS

Z powyższych danych wynika, że w rodzinnej pieczy zastępczej było umieszczonych najwięcej dzieci w przedziale wiekowym 7-13 lat. Od roku 2012 w rodzinach zastępczych spokrewnionych, rodzinach zastępczych niezawodowych nastąpił stopniowy spadek liczby dzieci umieszczonych w tej kategorii wiekowej. W 2018 roku przebywało o 2% mniej dzieci w wieku 7-13 lat w stosunku do roku ubiegłego. Z kolei w 2017 roku umieszczonych było o 28 % mniej dzieci w rodzinach zastępczych niezawodowych i o 2 % mniej w spokrewnionych rodzinach, w porównaniu do 2012 roku w kategorii wiekowej 7-13 lat.

W rodzinach o charakterze pogotowia rodzinnego w 2012 roku najwięcej przebywało dzieci (53) w przedziale wiekowym 1-3 lat. W roku 2017 liczba zmalała o 12%. Na koniec 2018 roku liczba dzieci zmalała o 0,5% w stosunku do roku ubiegłego, natomiast w porównaniu z 2012 rokiem dzieci było mniej o 9%.

W rodzinach specjalistycznych w 2012 roku przebywało najwięcej dzieci (12) w przedziale wiekowym 7-13 lat. W roku 2017 liczba dzieci wzrosła o 50%. Na koniec 2018 roku liczba dzieci zmalała o 17% i wynosiła 10.

Najwięcej dzieci w rodzinnych domach dziecka w tym samym przedziale wiekowym, tj. 7-13 lat przebywało w 2012 r. (20). W 2017 roku liczba ta wzrosła aż o 530 % i wynosiła 106, natomiast w 2018 r. wzrosła o kolejne 30% w porównaniu z rokiem 2017 i wynosiła 138.

Na przestrzeni ostatnich lat najmniej dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej przebywało z przedziału wiekowego: poniżej 1 roku.

2.1.1 Wsparcie rodzin zastępczych – organizator i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej

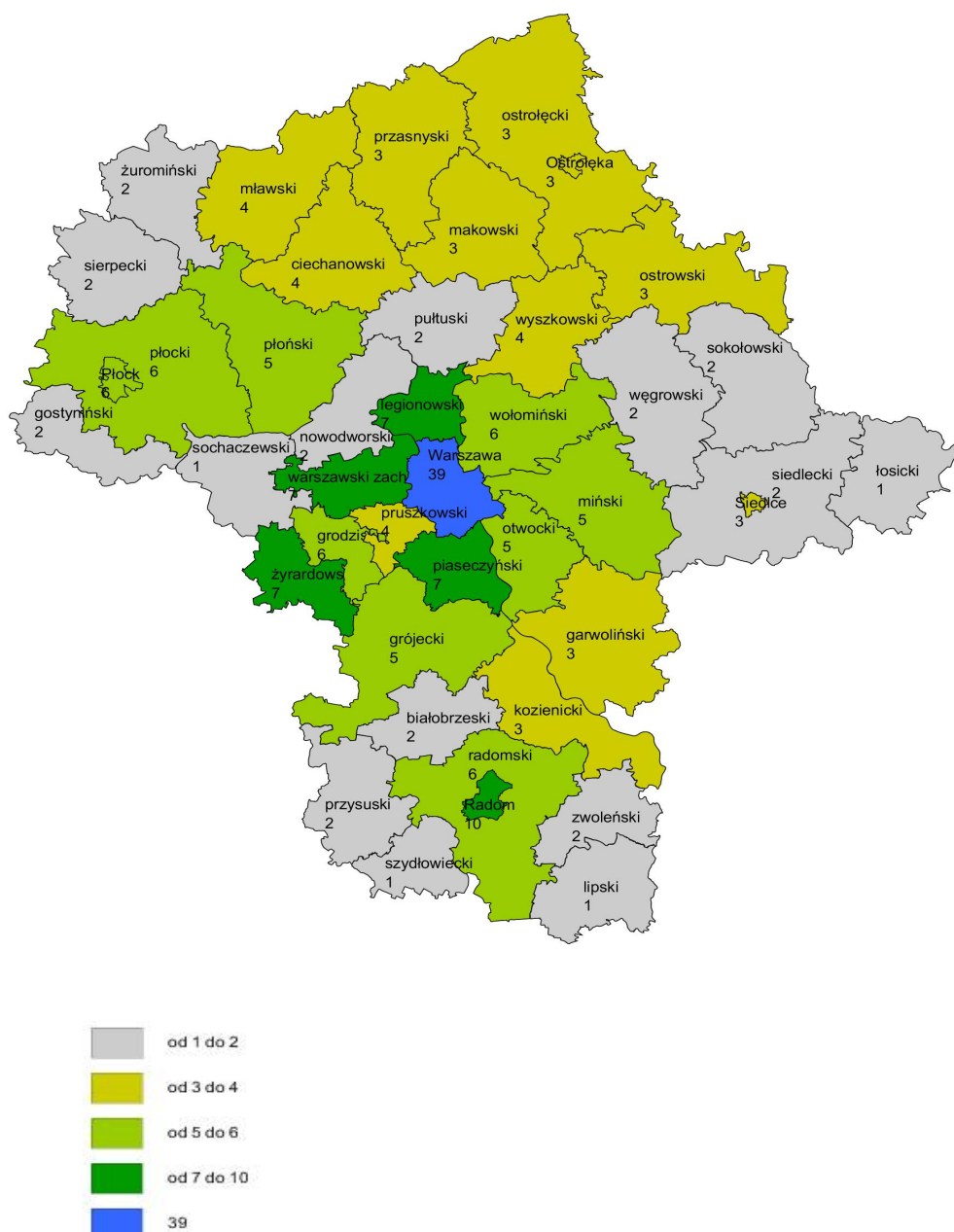
Jednym z istotnych narzędzi wsparcia rodzinnej pieczy zastępczej było wprowadzenie w powiecie szerokiej infrastruktury wspierającej. Na mocy ustawy nowa instytucja, otrzymała nazwę *organizator rodzinnej pieczy zastępczej*. Może to być wyznaczona przez starostę jednostka organizacyjna powiatu, podmiot z sektora pozarządowego, któremu powiat zlecił realizację tego zadania, lub też może stanowić ją zespół do spraw rodzinnej pieczy zastępczej w powiatowym centrum pomocy rodzinie. W 2018 r. w powiatach funkcjonowały 42 instytucje organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

W województwie mazowieckim w miastach Płock i Ostrołęka funkcję organizatora rodzinnej pieczy zastępczej pełniły inne jednostki organizacyjne.

We wspieraniu rodzin zastępczych w codziennych obowiązkach najważniejszą rolę pełni *koordynator rodzinnej pieczy zastępczej*, zatrudniony przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

W 2018 r. pod opieką 210 koordynatorów znalazło się 3 629 rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, tj. ponad 86% ogółu podmiotów rodzinnej pieczy zastępczej. Pozytywnie należy ocenić wzrost liczby koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej o 9% w stosunku do roku poprzedniego, natomiast ciągle potrzebne jest jeszcze intensywniejsze wsparcie fachowe osób prowadzących rodzinne formy pieczy zastępczej. Zatrudnienie koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, analogicznie do zatrudnienia asystenta rodziny jest corocznie dofinansowywane z budżetu państwa.

Rys. 1. Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w 2018 r.

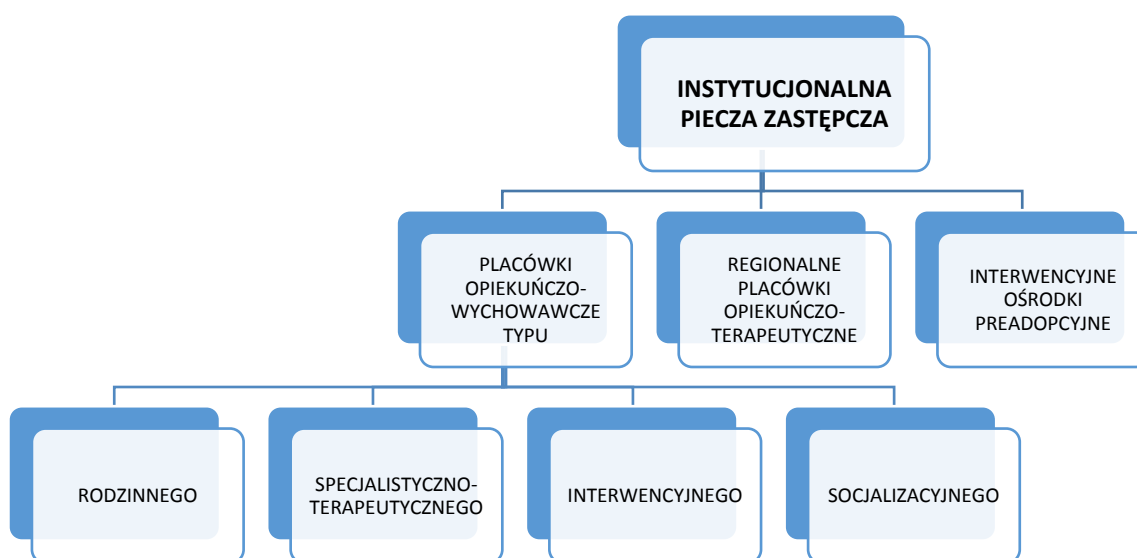
2.2 Struktura instytucjonalnej pieczy zastępczej

Instytucjonalna piecza zastępcza jest sprawowana w formie:

- placówek opiekuńczo-wychowawczych
- regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych
- interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych

Placówkę opiekuńczo-wychowawczą prowadzi powiat lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania. Prowadzenie regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej oraz interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego należy do zadań samorządu województwa.

Schemat 2. Struktura instytucjonalnej pieczy zastępczej

Na koniec 2018 r. na terenie województwa mazowieckiego funkcjonowało 109 placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym 30 prowadzonych na zlecenie powiatu. Największą grupę stanowiły placówki typu socjalizacyjnego i rodzinnego, ponadto: 11 placówek łączących zadania placówek socjalizacyjnych i interwencyjnych, 5 placówek interwencyjnych i 1 specjalistyczno-terapeutyczna. Na Mazowszu funkcjonuje również 1 Interwencyjny Ośrodek Preadopcyjny w Otwocku prowadzony przez Fundację Rodzin Adopcyjnych. Istotnym problemem jest brak na terenie mazowieckiego regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, której prowadzenie jest zadaniem własnym samorządu województwa. Powoduje to umieszczanie dzieci w placówkach innego typu a także w jednostkach organizacyjnych, które funkcjonują poza systemem pieczy zastępczej.

W 2018 r. placówki dysponowały 1985 miejscami, a liczba dzieci przebywających wynosiła na dzień 31 grudnia 1777, co obrazuje tabela nr 9, 10 i 11.

Tabela 9. Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych

Wyszczególnienie	31.12.2012		31.12.2017		31.12.2018	
	ogółem	w tym placówki prowadzone na zlecenie powiatu	ogółem	w tym placówki prowadzone na zlecenie powiatu	ogółem	w tym placówki prowadzone na zlecenie powiatu
Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym placówek typu:	80	11	102	28	109	28
Socjalizacyjnego (w tym łączące funkcje)	40	9	52*	12	62**	10
interwencyjnego	13	1	5	0	5	0
specjalistyczno-terapeutycznego	0	0	1	0	1	0
rodzinnego	39	2	43	16	40	17
Interwencyjny ośrodek preadopcyjny	1	1	1	1	1	1

*46 placówek typu socjalizacyjnego i 6 łączących zadania

** 51 placówek typu socjalizacyjnego i 11 łączących zadania

W 2018 roku o 4 zwiększyła się liczba placówek typu socjalizacyjnego i placówek łączących zadania (socjalizacyjne + interwencyjne) natomiast o 1 zmalała liczba placówek pełniących funkcję rodzinną. Liczba placówek typu interwencyjnego od 2017 r. utrzymuje się na stałym poziomie i wynosi 5. Od 2012 roku liczba placówek ogółem znacznie wzrosła - o 29, w tym o 19 placówek prowadzonych na zlecenie powiatu.

Tabela 10. Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych

Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych			
Typ placówki	2012 r.	2017 r.	2018 r.
socjalizacyjnego	1353	1440	1473
interwencyjnego	258	156	167
specjalistyczno-terapeutycznego	0	36	34
rodzinnego	326	301	291
Interwencyjny ośrodek preadopcyjny	20	20	20
ogółem	1957	1953	1985

Od 2017 roku zwiększyła się o 32 liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych: od 1953 do 1985 miejsc w 2018 r., oraz wzrosła liczba placówek, co związane jest ze standaryzacją. W ostatnim roku zwiększyła się o 33 liczba miejsc w placówkach socjalizacyjnych i o 11 liczba miejsc interwencyjnych, natomiast zmniejszyła o 2 miejsca w placówkach specjalistyczno-terapeutycznych i o 10 miejsc w placówkach pełniących funkcję rodzinną. Liczba miejsc interwencyjnych w 2018 roku

w stosunku do roku 2012 zmalała, o 35%, ale wzrosła o 7% w stosunku do roku poprzedniego. Duża liczba miejsc interwencyjnych w 2012 roku była związana z możliwością łączenia typów placówek, np. socjalizacyjnego i interwencyjnego w systemie pomocy społecznej, przed wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Systematycznie zmniejsza się przeciętna liczba dzieci umieszczanych we wszystkich typach placówek opiekuńczo-wychowawczych. W stosunku do roku ubiegłego liczba dzieci pozostaje na podobnym poziomie. Jak w roku poprzednim również w 2018 roku utrzymuje się 9% spadek liczby dzieci w odniesieniu do roku 2012, co obrazuje *tabela 11*. Na koniec 2018 r. przeciętnie pieczą instytucjonalną objętych było 1787 dzieci, w 2017 r. 1785, w 2016 r.- 1810, a w 2012 r. 1969 dzieci.

Tabela 11. Przeciętna liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych

Wyszczególnienie	31.12.2012		31.12.2017		31.12.2018	
	Ogółem	w tym placówki prowadzone na zlecenie powiatu	Ogółem	w tym placówki prowadzone na zlecenie powiatu	Ogółem	w tym placówki prowadzone na zlecenie powiatu
Dzieci umieszczone w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (przeciętnie), z tego w placówkach typu	1 968	315	1 785	304	1787	319
Socjalizacyjnego	1 409	218	1 367	216	1390	227
Interwencyjnego	247	5	130	2	125	4
Specjalistyczno-terapeutycznego	0	0	38	0	34	0
Rodzinnego	312	92	250	86	238	88

Najwyższe zatrudnienie w placówkach opiekuńczo-wychowawczych zanotowano w roku 2012 - 1489 osób. W roku 2017 zmalała o 71 osób, zaś w roku 2018 wzrosła do 1436. Liczba osób zatrudnionych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, zajmujących się opieką i wychowaniem od roku 2012 wzrosła o ponad 3%, a następnie zmalała o ponad 3%.

Tabela 12. Zatrudnienie w placówkach opiekuńczo-wychowawczych

Wyszczególnienie	31.12.2012		31.12.2017		31.12.2018	
	Ogółem	w tym placówki prowadzone na zlecenie powiatu	Ogółem	w tym placówki prowadzone na zlecenie powiatu	Ogółem	w tym placówki prowadzone na zlecenie powiatu
Osoby zatrudnione w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,	1 489	231	1 418	225	1436	235
w tym zajmujące się opieką i wychowaniem	902	151	934	147	901	146

Od roku 2017 wzrosła o 7 liczba dzieci w placówkach typu socjalizacyjnego i o 2 dzieci w placówkach typu interwencyjnego, których pobyt trwał powyżej 3 lat, zmniejszyła się natomiast w placówkach typu rodzinnego, z 152 dzieci do 141 na koniec 2018 roku. We wszystkich omawianych latach dzieci najkrócej przebywały w placówkach interwencyjnych, w których najwięcej dzieci przebywało w trzech przedziałach czasowych: do 3 m-cy, pow. 3 do 6 m-cy, pow. 6 do 12 m-cy, a najmniej pow. 3 lat. Przeważająca liczba dzieci w placówkach typu rodzinnego przebywała tam powyżej 3 lat. Szczegółowe dane dotyczące długości pobytu dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych znajdują się w tabeli 13.

Tabela 13. Okres przebywania dziecka w pieczy zastępczej

Wyszczególnienie	rok	Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej						
		ogółem	do 3 m-cy	powyżej 3 do 6 m-cy	powyżej 6 do 12 m-cy	powyżej 1 roku do 2 lat	powyżej 2 lat do 3 lat	powyżej 3 lat
Placówki opiekuńczo-wychowawcze, z tego placówki typu:	2012	1 969	198	185	246	398	258	684
	2017	1 764	132	136	++176	327	236	757
	2018	1 777	139	115	228	283	245	767
socjalizacyjnego	2012	1 370	99	109	159	306	213	484
	2017	1 351	85	96	121	271	192	586
	2018	1393	90	89	192	234	196	592
interwencyjnego	2012	277	96	65	58	41	11	6
	2017	137	40	37	34	22	3	1
	2018	118	38	23	27	19	8	3
specjalistyczno-terapeutycznego	2012	0	0	0	0	0	0	0
	2017	34	1	0	5	3	7	18
	2018	34	0	0	0	1	2	31
rodzinnego	2012	322	3	11	29	51	34	194
	2017	242	6	3	16	31	34	152
	2018	232	11	3	9	29	39	141

Wykres 7. Liczba i okres przebywania dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej

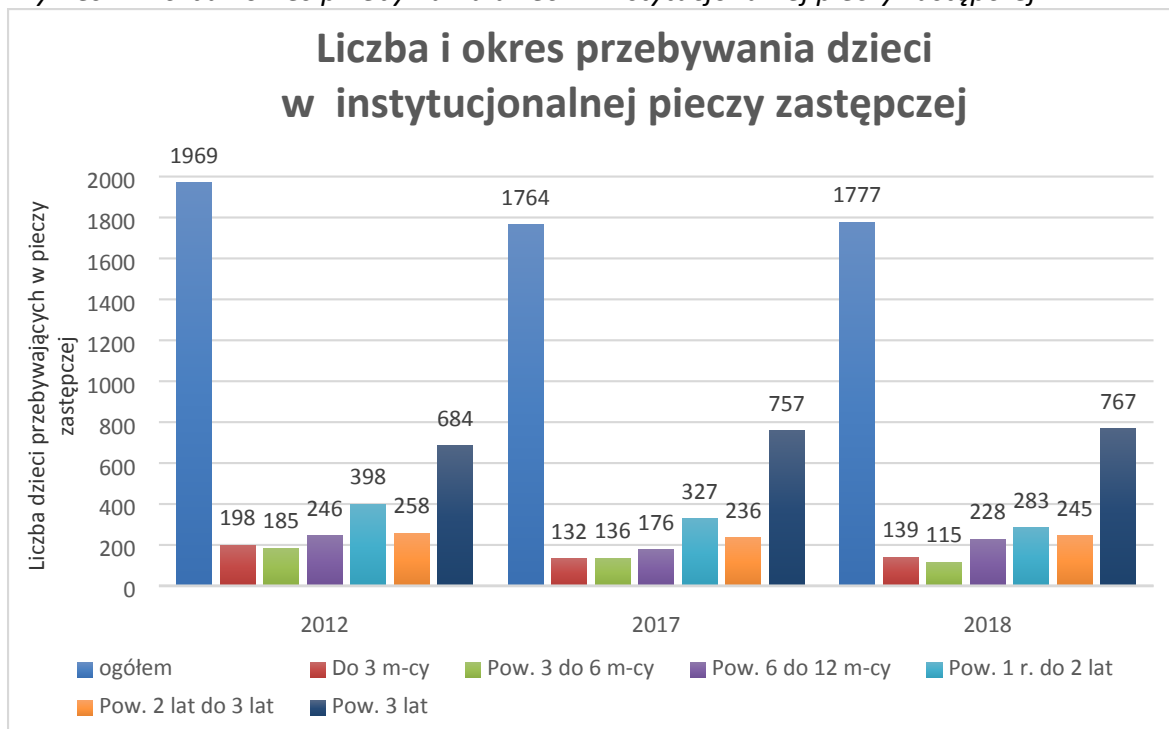
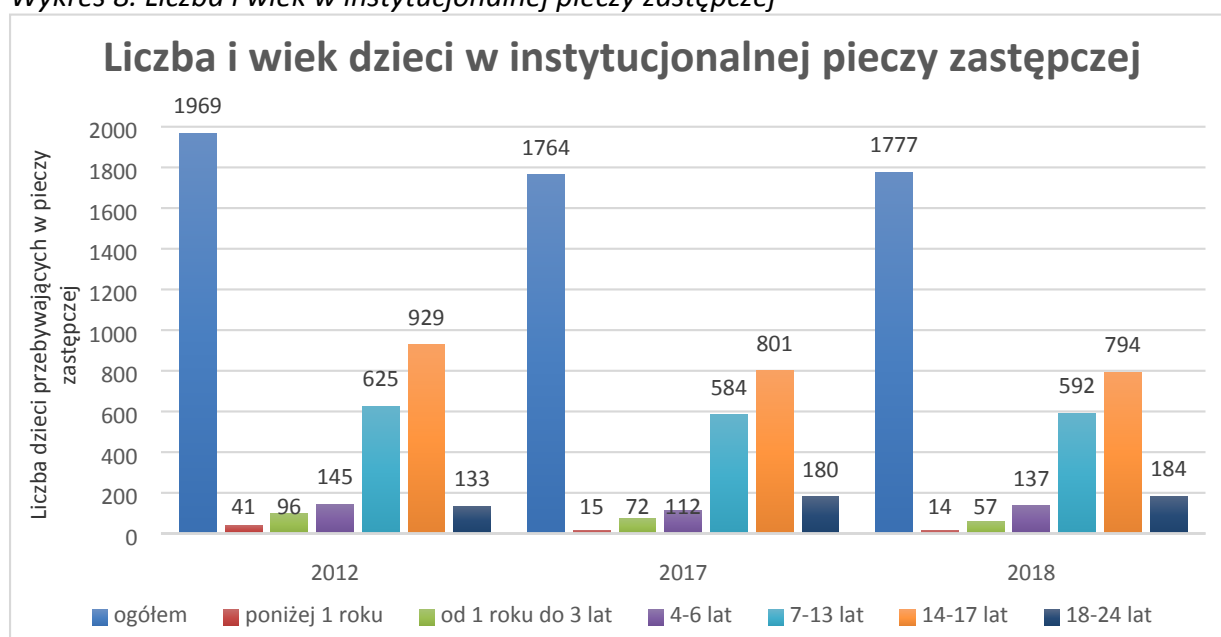

Tabela 14. Wiek dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej

Wyszczególnienie	rok	Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu				
		ogółem	socjalizacyjnego	interwencyjnego	specjalistyczno-terapeutycznego	rodzinnego
Dzieci w pieczy zastępczej w wieku:	2012	1 969	1 370	277	0	322
	2017	1 764	1 351	137	34	242
	2018	1 777	1393	118	34	232
Poniżej 1 roku	2012	41	22	13	0	6
	2017	15	12	1	0	2
	2018	14	8	0	0	6
Od 1 roku do 3 lat	2012	96	70	14	0	12
	2017	72	48	1	9	14
	2018	57	39	0	7	11
4-6 lat	2012	145	86	29	0	30
	2017	112	73	4	10	25
	2018	137	97	3	13	24
7-13 lat	2012	625	426	67	0	132
	2017	584	418	50	13	103
	2018	592	445	37	12	97
14-17 lat	2012	929	664	151	0	114
	2017	801	650	81	0	70
	2018	794	649	78	1	66
18-24 lat	2012	133	102	3	0	28
	2017	180	150	0	2	28
	2018	184	155	0	1	28

Największą grupę dzieci umieszczonych w placówkach typu socjalizacyjnego, interwencyjnego stanowią dzieci w wieku 14-17 lat oraz 7-13 lat, natomiast w placówkach rodzinnych w wieku 7-13 lat. W 2018 r. w placówkach interwencyjnych nie przebywały żadne dzieci w przedziale wiekowym od 1 do 3 lat i poniżej 1 roku życia. Regularnie zmniejsza się liczba dzieci poniżej 1 roku życia umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych; tylko 8 dzieci poniżej 1 roku życia przebywało w placówkach typu socjalizacyjnego, o 4 mniej w stosunku do roku ubiegłego. Wychowankowie powyżej 18 r. ż. stanowią ok. 10% ogółu dzieci umieszczonych, porównywalnie do lat ubiegłych. Od 2012 r. do 2017 r. nieznacznie zmniejszała się liczba dzieci do 6 r. ż. umieszczonych w placówkach socjalizacyjnych. W 2018 r. nastąpił wzrost o 25 dzieci w wieku 4-6 lat w stosunku do roku ubiegłego. W latach 2016, 2017 i 2018 dzieci w przedziale wiekowym 4-6 lat stanowiły odpowiednio 7,8% i 6,4% i 7,7%. W tych latach największą grupę stanowiły dzieci w wieku 14-17 lat, 44% w 2016 roku, 46% w 2017 roku i 45% w 2018 r.

Wykres 8. Liczba i wiek w instytucjonalnej pieczy zastępczej

Dane zawarte w tabeli 15 wskazują, że najczęściej dzieci były umieszczane w placówkach opiekuńczo-wychowawczych z powodu:

- uzależnienia rodziców – 48% dzieci umieszczonych z tego powodu w 2012 roku, w 2015 – 46%, w 2016 – 51%, w 2017 – 52%, 2018 -49%.
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – odpowiednio 27%, 31%, 25%, 29%
- przemocy w rodzinie – 6% w 2012 i 2016 r., 7% w 2015 r., 5% w 2017 r., 7% w 2018 r.

Pomimo niewielkiego wzrostu (o 13) dzieci umieszczonych w placówkach w 2018 r., zauważalny jest spadek, w stosunku do roku poprzedniego, liczby dzieci umieszczonych w placówkach z powodu uzależnienia rodziców z 914 do 868 przypadków. Dzieci umieszczane były między innymi także z powodu: sieroctwa i półsieroctwa, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby co najmniej jednego z rodziców. Obserwowalny jest wzrost liczby dzieci, które w pieczy przebywają z powodu przemocy w rodzinie: ze 118 w 2012 r., do 123 w 2018 r. Od 2017 r. nie występują przypadki umieszczeń z powodu ubóstwa.

Tabela 15. Powody umieszczenia dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej

Wyszczególnienie	31.12.2012					31.12.2017 r.					31.12.2018				
	ogółem	S	I	S-T	R	ogółem	S	I	S-T	R	ogółem	S	I	S-T	R
Dzieci umieszczone w pieczy zastępczej, z tego na skutek:	1969	1370	277	0	322	1741	1336	133	34	238	1761	1374	114	34	229
Sieroctwa	29	20	1	0	8	8	8	0	0	0	13	12	0	0	0
Pólsieroctwa	81	57	5	0	19	30	20	0	0	10	34	29	3	0	2
uzależnienia rodziców, w tym:	949	670	90	0	189	914	703	55	17	139	868	676	29	16	147
od alkoholu	944	668	88	0	188	903	697	54	16	136	855	670	29	14	142
przemocy w rodzinie	118	76	22	0	20	87	69	8	2	8	123	109	5	0	9
bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	531	376	92	0	63	479	365	54	4	56	508	389	71	1	47
niepełnosprawności co najmniej jednego z rodziców	44	39	0	0	5	38	28	4	4	2	32	28	0	3	1
długotrwałej lub ciężkiej choroby co najmniej jednego z rodziców	46	41	1	0	4	50	37	1	1	11	57	46	3	0	8
Ubóstwa	12	10	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bezrobocia	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
nieodpowiednich warunków mieszkaniowych	31	21	8	0	2	17	15	2	0	0	6	4	0	2	0
pobytu za granicą co najmniej jednego z rodziców (praca zarobkowa)	5	4	0	0	1	12	9	2	0	1	9	4	1	0	4
Inne	123	56	56	0	11	105	81	7	6	11	101	76	2	12	11

Tabela 16. Napływ dzieci do pieczy zastępczej

Wyszczególnienie	Rok	Liczba dzieci					ogółem
		w RZS*	w RZN*	w RZZ*	w rodzinnych domach dziecka	w instytucjonalnej pieczy zastępczej	
Liczba dzieci do 18 roku życia umieszczonych w pieczy zastępczej	2012	497	340	309	71	1103	2320
	2017	237	146	127	44	278	832
	2018	251	143	97	89	279	859

* RZS- rodzina zastępcza spokrewniona

* RZN-rodzina zastępcza niezawodowa

* RZZ-rodzina zastępcza niezawodowa

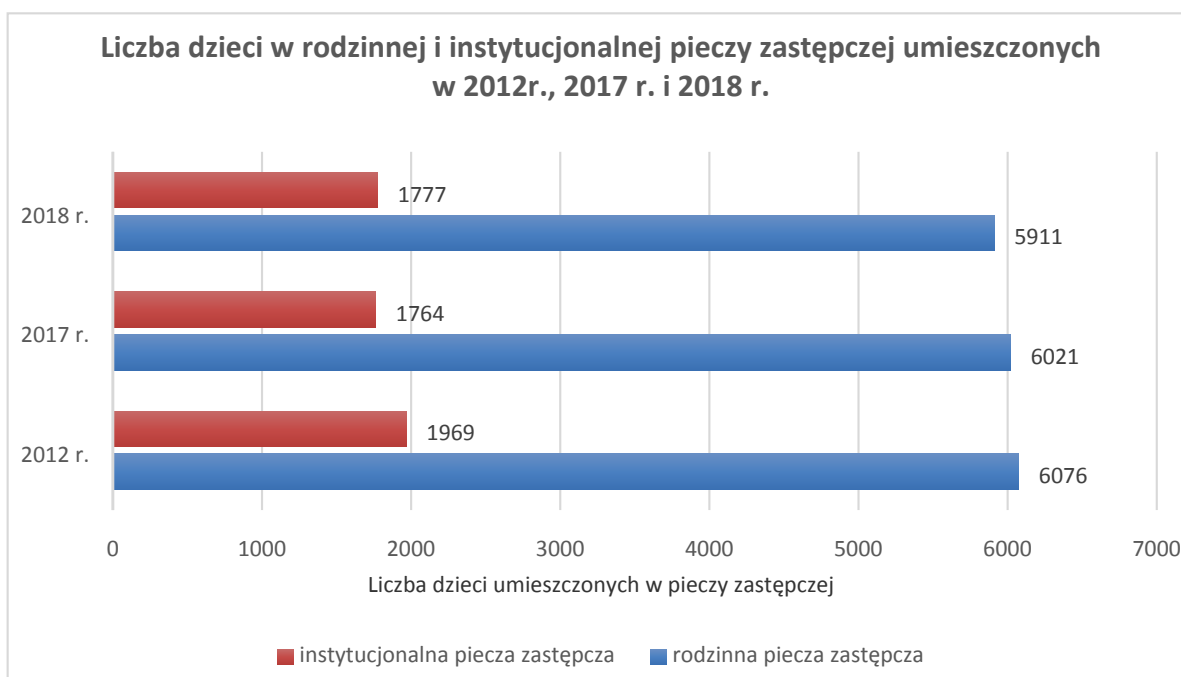
Każdego roku zmniejsza się liczba dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej, od 1 103 w 2012 r. do 279 w 2018 r., czyli o prawie 75%. Ogółem obserwowany jest spadek napływu dzieci do w pieczy zastępczej od 2012 r. o 64 % w stosunku do roku 2018, natomiast w tym samym roku nastąpił wzrost o 3% w porównaniu z rokiem ubiegłym.

Tabela 17. Odpływ dzieci z pieczy zastępczej

Wyszczególnienie	Rok	Liczba dzieci z poprzednich okresów, które ubyły w okresie sprawozdawczym (tj. od lipca do grudnia), z tego:					ogółem
		z RZS	z RZN	z RZZ	z rodzinnych domów dziecka	z instytucjonalnej pieczy zastępczej	
Dzieci do 18 roku życia	2012	160	130	209	21	870	1390
	2017	119	89	121	38	237	604
	2018	101	79	98	55	273	606
Dzieci powyżej 18 roku życia	2012	234	66	14	2	238	554
	2017	195	72	13	4	121	405
	2018	177	87	11	8	100	383

W 2018 r. więcej o 36 dzieci do 18 roku życia ubyło z placówek opiekuńczo-wychowawczych w stosunku do roku poprzedniego, natomiast mniej o 21 dzieci powyżej 18 r.ż. W roku 2018, w stosunku do roku 2012 ponad 2-krotnie zwiększył się odpływ dzieci z rodzinnych domów dziecka. Ogółem obserwowany jest spadek odpływu dzieci do w pieczy zastępczej od 2012 r. o 57 % w stosunku do roku 2018. Sukcesywnie maleje odpływ wychowanków powyżej 18 r. ż, w 2012 r. ubyło 554 osób, w 2017 r. i 2018 r. mniej- odpowiednio o 27% i 31%.

Wykres 9. Liczba dzieci w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej

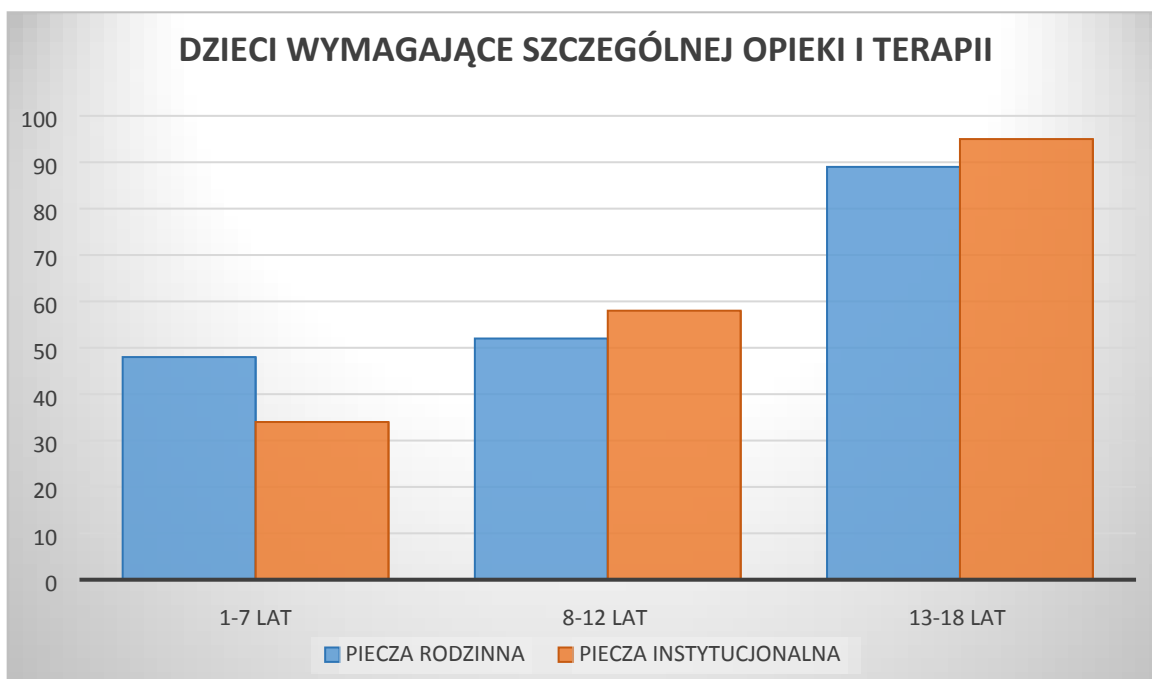
Dane przedstawione w wykresie obrazują, że w 2018 r. 30 % wszystkich dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej stanowiła grupa wychowująca się w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych, mniej o 1% więcej w stosunku do roku 2017 i o 2 % mniej w stosunku do roku 2012r.

2.2.1. Zasadność powstania regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zobowiązuje w art. 3 pkt 1 jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej do wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej. W art. 93 ustawa precyzuje zaś, że instytucjonalna piecza zastępcza może być sprawowana w formie placówek opiekuńczo-wychowawczych (typu: socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego lub rodzinnego), interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego oraz regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej prowadzonej przez samorząd województwa (lub na jego zlecenie).

Z prowadzonego przez Wojewodę Mazowieckiego monitoringu wynika, że w ostatnim czasie do pieczy zastępczej kierowane są dzieci z dużymi deficytami, zaburzeniami zachowania, w przebiegu choroby psychicznej lub z upośledzeniem umysłowym. Z uwagi na brak regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej oraz funkcjonowanie jedynie jednej placówki opiekuńczo-wychowawczej typu specjalistyczno-terapeutycznego w Warszawie dzieci wymagające stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej terapii umieszczane są w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzinnej pieczy zastępczej, dezorganizując w ten sposób działania tych form pieczy oraz wpływając niekorzystnie na funkcjonowanie pozostałych wychowanków.

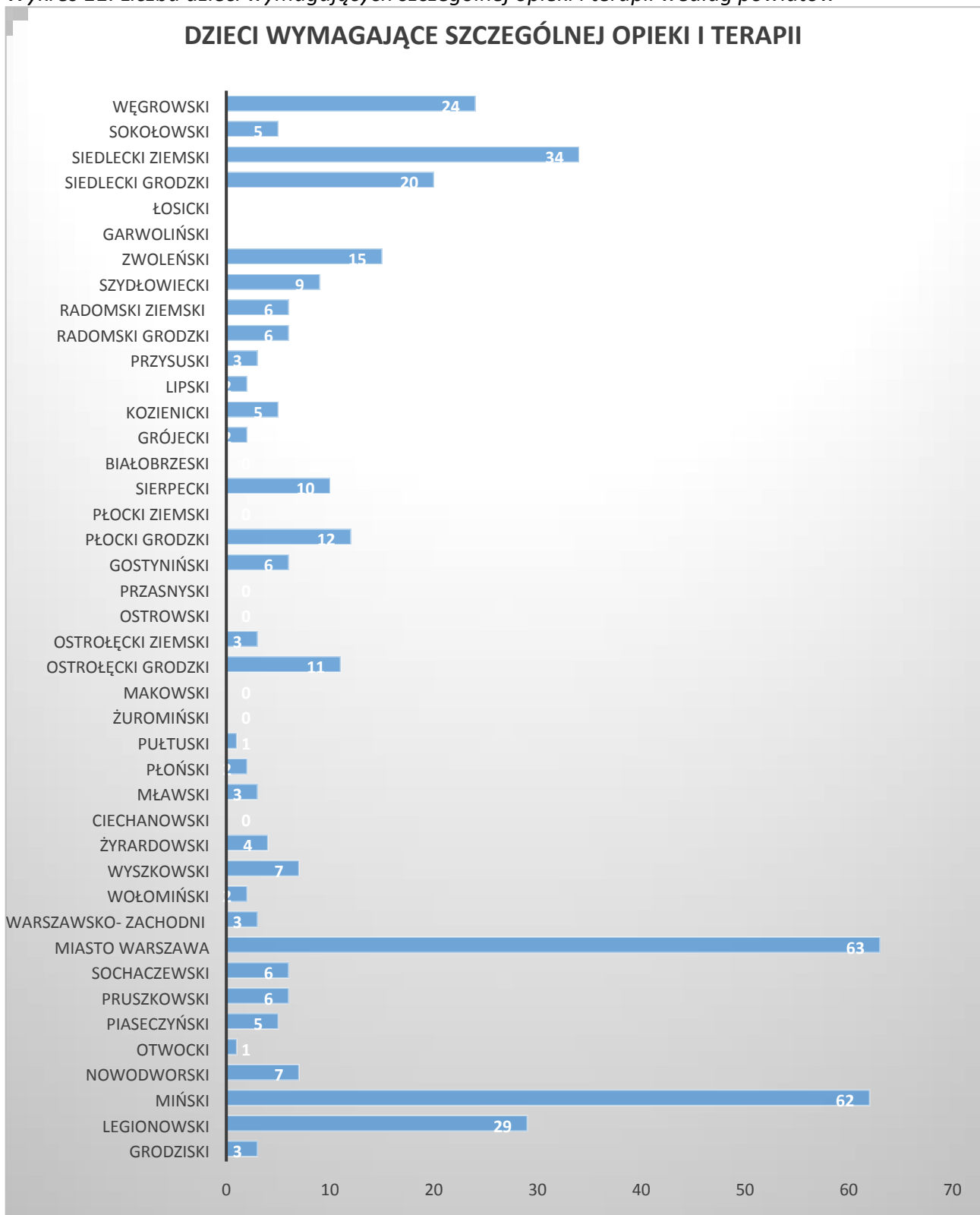
Wykres 10. Wiek dzieci wymagające szczególnej opieki i terapii

Z przekazanych przez 42 powiaty szacunkowych informacji wynika, że na terenie Mazowsza **373** wychowanków pieczy zastępczej wymaga szczególnej opieki, rehabilitacji i terapii. Z uwagi na brak w rejonie specjalistycznej placówki opiekuńczo-terapeutycznej 37 % dzieci nie znajduje właściwej opieki przebywając w placówkach nieposiadających odpowiedniej do ich potrzeb oferty.

Spośród 42 powiatów woj. mazowieckiego 19 dostrzega potrzebę utworzenia placówki, która w sposób optymalny zaspokoiłaby wszelkie potrzeby edukacyjne, społeczne i zdrowotne, co z kolei wpłynęłoby korzystnie na ich rozwój osobisty, proces edukacyjny i socjalizacyjny. Sądzymy, że niektóre powiaty mające wolne miejsca w placówkach przez siebie prowadzonych lub obawiające się wysokiego kosztu utrzymania w regionalnej placówce, nie zgłosiło swoich potrzeb w tej kwestii.

Wykres 11. Liczba dzieci wymagających szczególnej opieki i terapii według powiatów

Wykres 12. Klasyfikacja deficytów dzieci wymagających szczególnej opieki i wychowania

I GRUPA - zaburzenia psychiczne (zachowania i emocji), w tym np. autyzm, ADHD, depresja, zaburzenia opozycyjno-buntownicze, reaktywne zaburzenia zachowania

II GRUPA – całościowe wady rozwojowe (w tym np. upośledzenie intelektualne i ruchowe, dziecięce porażenie mózgowie czterokończynowe, epilepsja, wodogłowie, zespół Touretta, wrodzone wady wzroku i serca, zespół Downa, przepuklina oponowo rdzeniowa, uszkodzenia CUN, zespół Dandy- Walkera)

III GRUPA – inne (zaburzenia sprzężone)

Stosownie do art. 109 w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej umieszczane są dzieci wymagające szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagający stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej. Należy zapewnić im wielostronne i powszechnie dostępne działania terapeutyczne adekwatne do potrzeb. W myśl zapisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej, w tym w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu specjalistyczno-terapeutycznego należy do zadań własnych powiatu, a utworzenie w naszym województwie regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej należy do samorządu województwa. Monitorując realizację zadań przez samorząd terytorialny dostrzegamy i sygnalizujemy potrzebę rozwoju systemu pieczy zastępczej w tym zakresie.

2.3. Standardy instytucjonalnej pieczy zastępczej

Standardy dotyczące placówek opiekuńczo-wychowawczych zostały określone w przepisach *ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (Dz. U. z 2018 r., poz. 998, z późn. zm.). standardy określają m.in. limity liczby miejsc w placówce, wiek dzieci umieszczanych i przebywających w pieczy instytucjonalnej, a także warunki, które muszą spełniać budynki przeznaczone na placówki.

31 grudnia 2018 r. na terenie województwa mazowieckiego działało **109** placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym:

- 51 placówek typu socjalizacyjnego,
- 5 placówek typu interwencyjnego,
- 1 placówka typu specjalistyczno-terapeutycznego,
- 11 placówek łączących zadania placówki typu socjalizacyjnego i typu interwencyjnego,
- 40 placówek typu rodzinnego.

Ponadto funkcjonował 1 interwencyjny ośrodek preadopcyjny, prowadzony na zlecenia marszałka województwa.

Limit liczby miejsc

Zgodnie z art. 95 ust. 3 ww. ustawy w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, interwencyjnego lub specjalistyczno-terapeutycznego można umieścić, w tym samym czasie, łącznie nie więcej niż 14 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, o których mowa w art. 37 ust. 2, z zastrzeżeniem ust. 3a. Powyższy limit liczby miejsc należy osiągnąć do 1 stycznia 2021 r.

Z danych Wydziału Polityki Społecznej wynika, że 31 grudnia 2018 r. w **29** placówkach liczba miejsc była wyższa niż 14, w tym w:

- **18** placówkach socjalizacyjnych: Placówka Socjalizacyjna „Panda” w Kozienicach, Powiatowy Zespół Placówek Pomocy Dziecku i Rodzinie w Siennie (powiat lipski), Dom Dziecka w Falbogach (powiat miński), Ośrodek Opiekuńczo-Wychowawczy w Płocku Placówka Socjalizacyjna, Dom Dziecka im. J. Korczaka w Płońsku, Dom Matki i Dziecka w Jasieńcu Iłżeckim Dolnym (powiat radomski), Dom na Zielonym Wzgórzu w Kisielanach (powiat siedlecki), Dom pod Kasztanami w Siedlcach, w m. st. Warszawa: Dom Dziecka Nr 9 im. Lidii i Adama Ciołkoszów, Dom Dziecka Nr 12, Dom Dziecka Nr 1 „Nasz Dom” im. Maryny Falskiej, Dom Dziecka Nr 2 im. J. Korczaka, Ośrodek Wsparcia Dziecka i Rodziny „Koło”, Dom Dziecka Nr 16, Zespół Małych Form Opieki i Wychowania „Chata”, Domy Dziecka Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi przy ul. Paprociowej 2 i przy ul. Klasyków 52/54 oraz Dom Dziecka w Równem (powiat wołomiński);
- **4** placówkach interwencyjnych: Ośrodek Pomocy Dziecku „Zielone Izdebno” (powiat garwoliński) Ośrodek Opiekuńczo-Wychowawczy w Płocku Placówka Interwencyjna, w m. st. Warszawa: Pogotowie Opiekuńcze Nr 1 i Pogotowie Opiekuńcze Nr 2 im. J. Cz. Babickiego;
- **6** placówkach łączących zadania: Powiatowy Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Gostyninie, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Socjalizacyjna w Gołotczyźnie (powiat ciechanowski), Placówka Pieczy Zastępczej „Korczakówka” w Ostrołęce, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Słoneczny Dom” w Radomiu, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Giżycach (powiat sochaczewski);
- **1** placówce specjalistyczno-terapeutycznej: Dom Dziecka Nr 15 im. ks. G.P. Baudouina w Warszawie.

Wiek dzieci.

Przepisy art. 95 ust. 1 i ust. 232 ww. ustawy odnoszą się do wieku dzieci umieszczanych w placówkach pieczy instytucjonalnej. Na podstawie tych przepisów w placówkach (z wyjątkiem placówki typu rodzinnego) umieszczane są dzieci powyżej 10 roku życia, wymagające szczególnej opieki lub mające trudności w przystosowaniu się do życia w rodzinie. Przyjęcie dziecka poniżej tego wieku powinno się odbywać w szczególnych przypadkach, określonych w art. 95 ust. 2 ww. ustawy. Do **31 grudnia 2019 r.** w placówkach mogą przebywać dzieci poniżej 7 roku życia, po tym okresie w instytucjonalnej pieczy zastępczej będą mogły przebywać dzieci powyżej 10 roku życia.

Położenie placówki.

Zgodnie z art. 106 ust. 2a ww. ustawy placówka opiekuńczo-wychowawcza (...), nie może się mieścić na jednej nieruchomości gruntowej ani w jednym budynku z izbami wytrzeźwień lub z zapewniającymi całodobową opiekę m.in. innymi jednostkami organizacyjnymi wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej.

Jednocześnie na podstawie art. 4 ust. 1 *ustawy z dnia 5 września 2016 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. poz. 1583), placówki niespełniające wymagań, o których mowa w art. 106 ust. 2a ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, mogą funkcjonować na dotychczasowych zasadach do dnia 31 grudnia 2019 r.

Na dzień 31 grudnia 2018 r. 3 placówki (w powiecie płońskim, pruszkowskim, szydłowieckim) mieściły się na jednej nieruchomości gruntowej z domami pomocy społecznej lub specjalnym ośrodkiem szkolno-wychowawczym oraz 2 mieściły się na jednej nieruchomości gruntowej z inną placówką opiekuńczo-wychowawczą (powiat legionowski i powiat sochaczewski).

Organizacja placówki.

Organizacja pracy placówki powinna być zgodna z brzmieniem art. 93 ust. 3a lub art. 97 ust. 1a oraz art. 230 ust. 1 ww. ustawy. W województwie mazowieckim 31 grudnia 2018 r. 17 placówek opiekuńczo-wychowawczych funkcjonowało w strukturach niezgodnych z ww. przepisami prawa:

- 10 placówek typu socjalizacyjnego działających w powiatach: lipskim, płońskim, radomskim i m. st. Warszawa (7 placówek);
- 1 placówka specjalistyczno-terapeutyczna (m. st. Warszawa);
- 6 placówek łączących zadania funkcjonujących w powiatach: gostynińskim, ciechanowskim, legionowskim, sochaczewskim oraz w Ostrołęce i Radomiu.

Z dniem 1 października 2017 r. weszła w życie ustawa z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 862). Jednym ze środków ochrony przeciwdziałających zagrożeniom jest Rejestr Sprawców Przestępstw na tle Seksualnym, prowadzony przez Ministra Sprawiedliwości. W oparciu o art. 21 ww. ustawy, przed nawiązaniem z osobą stosunku pracy lub przed dopuszczeniem osoby do innej działalności związanej m.in. wychowaniem lub opieką nad małoletnimi pracodawcy lub inni organizatorzy są zobowiązani do uzyskania informacji, czy dane tej osoby są zamieszczone w Rejestrze (z dostępem ograniczonym). W ww. Rejestrze powinny być sprawdzane, przed podjęciem pracy, również osoby zatrudnione w jednostkach organizacyjnych wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, których zakres obowiązków nie obejmuje zadań związanych bezpośrednio z opieką i wychowaniem, ale mogą mieć kontakt z dziećmi przebywającymi w tych jednostkach. Stosowanie się pracodawców do ww. uregulowań prawnych istotnie wpływa na bezpieczeństwo dzieci objętych pieczą zastępczą.

3. ADOPCJA

Adopcja to uznanie dziecka innych rodziców za własne, co skutkuje powstaniem takiego samego stosunku jak między rodzicami i dziećmi biologicznymi. Przynosić można wyłącznie osobę małoletnią, która posiada uregulowaną sytuację prawną (zrzeczenie się lub pozbawienie władzy rodzicielskiej, śmierć rodziców). Informacje o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających, mogą zgłaszać do ośrodków adopcyjnych rodzice, podmiot leczniczy, organizator rodzinnej pieczy zastępczej, dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego oraz inna instytucja lub osoba, które powzięły informację o dziecku uzasadniającą zakwalifikowanie dziecka do przysposobienia.

Prowadzeniem procedur przysposobienia oraz przygotowywaniem osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka zajmują się ośrodki adopcyjne.

Zgodnie z art. 184 *ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych jest zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej realizowanym przez samorząd województwa lub podmiot, któremu samorząd województwa zlecił realizację tego zadania. Wojewoda prowadzi kontrolę nad realizacją zadań z zakresu adopcji oraz przekazuje marszałkowi województwa dotację z budżetu państwa na organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych.

Z początkiem roku 2017 zmianie uległy zasady dotyczące prowadzenia postępowań w zakresie adopcji związanej ze zmianą dotychczasowego miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie. Z tych względów poddaliśmy analizie również dane za rok 2016.

W województwie mazowieckim zadanie realizuje Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej oraz na jego zlecenie Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Diecezja Warszawsko-Praska i Caritas Diecezji Radomskiej. W 2016 r. 15% ośrodków adopcyjnych było zlokalizowanych na terenie Mazowsza. Obecnie na terenie Mazowsza funkcjonuje: Wojewódzki Ośrodek Adopcyjny w Warszawie z 5 oddziałami zamiejscowymi w Ciechanowie, Ostrołęce, Płocku, Radomiu i Siedlcach oraz Ośrodek Adopcyjny TPD, Katolicki Ośrodek Adopcyjny w Warszawie oraz Katolicki Ośrodek Adopcyjny przy Caritas Diecezji Radomskiej. Sprawy dotyczące przysposobienia międzynarodowego prowadzi Katolicki Ośrodek Adopcyjny w Warszawie.

W związku z wprowadzonymi w 2017 r. przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej ograniczeniami w zakresie adopcji związanej ze zmianą dotychczasowego miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie sprawy dotyczące przysposobienia międzynarodowego prowadzi wyłącznie Katolicki Ośrodek Adopcyjny w Warszawie. Do roku 2017 na terenie województwa funkcjonowały łącznie 3 ośrodki upoważnione do prowadzenia spraw z zakresu adopcji zagranicznych: Katolicki Ośrodek Adopcyjny w Warszawie, Wojewódzki Ośrodek Adopcyjny w Warszawie oraz Krajowy Ośrodek Adopcyjny TPD w Warszawie (obecnie nie funkcjonuje).

Od 2014 r. do zadań ośrodków adopcyjnych należy także prowadzenie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego.

Dane przekazywane przez samorząd województwa w sprawozdaniu rzeczowo-finansowym z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej pozwalają określić m.in. liczbę adopcji, wiek dzieci przysposobionych, a także miejsce pobytu dziecka przed przysposobieniem.

W niniejszym opracowaniu zostały porównane sprawozdania z lat 2017 i 2018, a także liczba adopcji krajowych i międzynarodowych w 2012 r.

Rok*	Liczba dzieci przysposobionych w przysposobieniu		
	krajowym	międzynarodowym	ogółem
2012	159	152	311
2017	295	168	463
2018	304	39	343

Tabela 18. Liczba dzieci przysposobionych

*Dane za II półrocze 2012 r.

W 2018 r. przeprowadzono 304 adopcje krajowe, liczba ta jest zbliżona do liczby dzieci przysposobionych w roku ubiegłym. W dalszym ciągu spada liczba adopcji międzynarodowych, co jest konsekwencją zmian wprowadzonych w 2017 r., dotyczących ograniczeń adopcji związanych ze zmianą miejsca zamieszkania poza granice kraju.

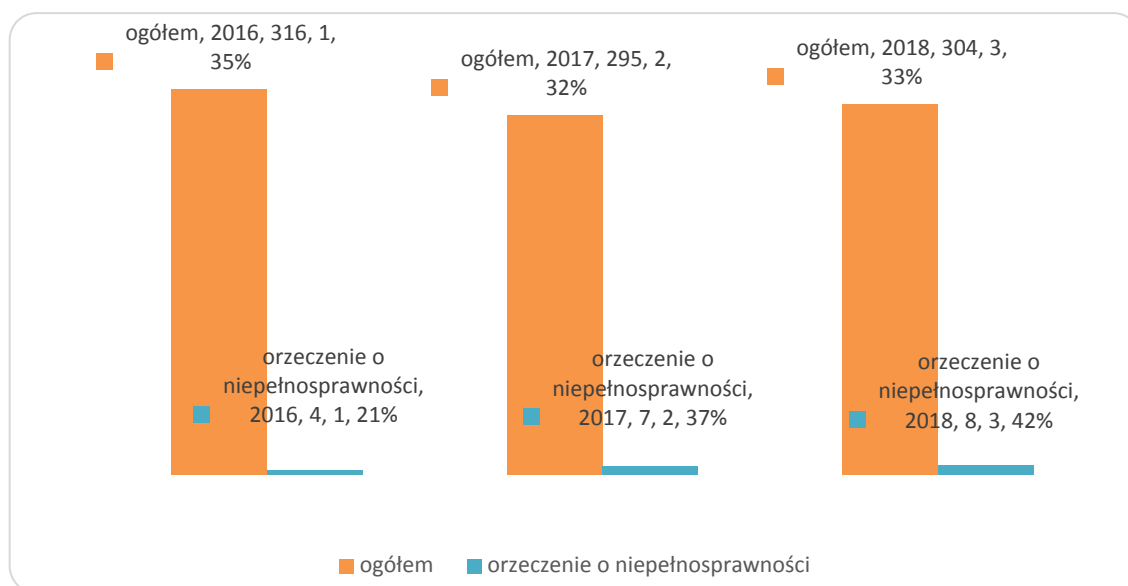
Tabela 19. Wiek dzieci przysposobionych (w przysposobieniu krajowym)

Rok*	Wiek dzieci przysposobionych				
	Poniżej 1 roku	Od 1 roku do 4 lat	Od 5 do 9 lat	10 i więcej lat	Ogółem
2016	83	96	78	59	316
2017	50	105	93	47	295
2018	76	76	91	61	304

*w 2012 r. nie były gromadzone dane z zakresu liczby dzieci ze względu na przedział wiekowy, z tych względów do analizy porównawczej przyjęto wyjątkowo rok 2016.

W 2018 r. największą grupą wśród dzieci przysposobionych stanowiły dzieci w wieku od 5 do 9 lat-30%, odmiennie, niż w poprzednich latach, w których najwięcej przysposobiono dzieci w wieku od 1 roku do 4 lat - odpowiednio 30%, 36%. W latach 2016, 2017 i 2018 najmniejszą grupę stanowiły dzieci powyżej 10 lat - odpowiednio 19% i 16%. W 2018 r. wzrósł odsetek dzieci adoptowanych przed ukończeniem 1 roku życia z 17 % w 2017 r. do 25% w 2018, natomiast zmalała liczba adopcji dzieci w wieku od 5 do 9 lat z 32% do 29%.

Wykres 13. Liczba dzieci przysposobionych z orzeczeniem o niepełnosprawności w 2016 - 2018

W 2016 r. dzieci przysposobione z orzeczeniem o niepełnosprawności stanowiły 1% z ogólnej liczby dzieci przysposobionych, natomiast w roku 2017 i 2018 - 2% ogółu.

Tabela 20. Dzieci przysposobione według miejsca pobytu

rok	Dzieci według miejsca pobytu przed przysposobieniem			
	w pieczy instytucjonalnej	w rodzinnej pieczy zastępczej	w rodzinie biologicznej	ogółem
2016	93	126	97	316
2017	66	136	93	295
2018	55	133	116	304

*w 2012 r. nie były gromadzone dane z zakresu liczby dzieci ze względu na miejsce pobytu

Spośród wszystkich dzieci przysposobionych największą grupę stanowiły dzieci, które przed adopcją przebywały w rodzinnej pieczy zastępczej - 40% w 2016 r., 46% w 2017 r. i 44%. W 2018 r. spadł odsetek dzieci, które przed adopcją były umieszczone w pieczy instytucjonalnej z 22% do 18%. W latach 2016-2017 na stałym poziomie utrzymywał się odsetek dzieci przebywających przed przysposobieniem w rodzinie biologicznej, a w 2018 r. wzrósł z 31% do 38%.

Z zebranych przez Wydział Polityki Społecznej danych wynika również, że do Wojewódzkiego Banku Danych zgłoszono w 2018 r. 614 dzieci, w tym 81 z naszego województwa, a ogólna liczba dzieci w WBD to 8447. W Centralnym Banku Danych na dzień 31 grudnia 2018 r. znajdowało się ich 1726.

4. PROGRAMY

Na podstawie art. 187a ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, uchwałą Rady Ministrów Nr 80/2018 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie ustanowienia rządowego programu „Dobry Start” (M.P. poz. 514) przyjęto nowy program wsparcia rodzin z dziećmi. Zapewnia on pomoc w ponoszeniu wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego. Wsparcie polega na przyznaniu na dziecko, raz w roku, świadczenia „dobry start” w wysokości 300 zł, bez względu na dochód rodziny. Warunki realizacji ww. Programu określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry Start”

(Dz. U. z 2018 r. poz. 1061). Świadczenie „Dobry Start” przysługuje zamieszkującym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej osobom uczącym się, rodzicom, opiekunom faktycznym, opiekunom prawnym, rodzinom zastępczym, osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka, dyrektorom placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz dyrektorom regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych.

Świadczenie, zgodnie z ww. rozporządzeniem, przysługuje w związku z rozpoczęciem roku szkolnego do ukończenia:

- przez dziecko lub osobę uczącą się 20 roku życia (a także w przypadku ukończenia 20 roku życia przed rozpoczęciem roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko lub osoba ucząca się kończy 20 rok życia);
- przez dziecko lub osobę uczącą się 24 roku życia – w przypadku dzieci lub osób uczących się legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności (a także w przypadku ukończenia 24 roku życia przed rozpoczęciem roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko lub osoba ucząca się kończy 24 rok życia).

Świadczenie dobry start nie podlega unijnej koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, jest wolne od egzekucji, wolne od podatku dochodowego oraz nie podlega wliczeniu do dochodu uprawniającego do wszelkich świadczeń i dodatków przysługujących na podstawie przepisów odrębnych.

Postępowania w sprawie świadczenia dobry start prowadzone są w:

- jednostce organizacyjnej gminy (właściwej ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie), w której prowadzone są postępowania w sprawie świadczenia wychowawczego,
- jednostce organizacyjnej powiatu (właściwej ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się lub siedziby placówki), w której prowadzone są postępowania w sprawie dodatku wychowawczego lub dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego - w przypadku świadczenia dobry start na dziecko umieszczone w pieczy zastępczej lub osobę uczącą się będącą osobą usamodzielnianą.

•

Na etapie wdrażania Programu "Dobry Start" Wojewoda Mazowiecki zorganizował 2 spotkania informacyjne dla przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego województwa mazowieckiego – w siedzibie Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie w dniach 11.06 i 17.07.2018 r., a pracownicy Wydziału Polityki Społecznej MUW pełnili dyżury na infolinii uruchomionej dla organów właściwych i beneficjentów Programu. Informacje dotyczące realizacji Programu „Dobry Start” prezentowane były także na 6 konferencjach, zorganizowanych przez Wydział Polityki Społecznej MUW, z których 2 odbyły się w Warszawie i 4 w subregionach: ciechanowskim, ostrołęckim, płockim i siedleckim.

W województwie mazowieckim Program realizowany był przez 314 gmin i 42 powiaty. Świadczenie wypłacone zostało na 649 216 dzieci, w łącznej kwocie 194 725 800 zł. Całkowity koszt programu wyniósł ponad 201 milionów zł.

W 2017 r. kontynuowano również realizację obowiązującego od 1 kwietnia 2016 r. „Programu Rodzina 500 plus” r. dla dzieci umieszczonych w pieczy. Dodatek w wysokości świadczenia wychowawczego przysługuje niezależnie od dochodu na każde dziecko w wieku do ukończenia 18 roku życia, umieszczone w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka (tzw. *dodatek wychowawczy*) oraz

placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego (tzw. *dodatek do zryczałtowanej kwoty*). Jest on udzielany na wniosek rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka, na pokrycie kosztów utrzymania dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej. Program wprowadzono ustawą z dnia 17 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2016 r. poz. 195), która art. 46 zmieniła ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r, o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nadając dzieciom powyższe uprawnienia.

W okresie kwiecień do 31 grudnia 2016 r. powiaty wydatkowały na realizację wypłaty świadczeń łączną kwotę 80 835 930 zł dla ponad 5 tys. dzieci.

4.1. Realizacja Programu Dobry Start w gminach

W gminach woj. mazowieckiego od 1 lipca do 31 grudnia 2018 r. świadczenie dobry start wypłacono dla 643 622 dzieci (i osób uczących się) i wydatkowano na ten cel kwotę 193 047 600 zł. Wydatki na obsługę świadczenia dobry start sfinansowane z dotacji z budżetu państwa na realizację świadczenia wyniosły 6 223 188 zł, a zadanie realizowane było przez 1 672 osoby.

Do organu właściwego złożono – 460 419 (w tym 248 294 za pomocą systemu teleinformatycznego) wniosków dotyczących świadczenia dobry start. Wydano 1 514 decyzji odmawiających prawa do świadczenia.

Poniżej przedstawiono zestawienie realizacji świadczenia w gminach - miastach na prawach powiatu. Poza m. st. Warszawą najwięcej dzieci skorzystało z Programu w mieście Radom, Płock i Siedlce.

Tabela 21. Świadczenie dobry start w gminach- miastach na prawach powiatu

Miasta na prawach powiatu	Liczba dzieci (i osób uczących się), na które wypłacono świadczenie	Wydatki w zł poniesione w 2018 roku
Ostrołęka	5 661	1 698 300
Płock	12 344	3 700 350
Radom	23 008	6 898 950
Siedlce	9 160	2 747 700
Warszawa	176 478	52 921 650

Spośród pozostałych gmin województwa mazowieckiego najwięcej dzieci otrzymało świadczenie w gminach: Piaseczno (12 839), Pruszków (7 180), Legionowo (6 851), Wołomin (6 794), a najmniej w gminie Szulborze Wielkie w powiecie ostrowskim (194).

4.2. Realizacja Programu Dobry Start w powiatach

W powiatach woj. mazowieckiego od 1 sierpnia do 31 grudnia 2018 r. świadczenie dobry start wypłacono na 5 594 dzieci (i osób uczących się), z tego: na 4 028 wychowanków pieczy rodzinnej, 1 426 wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz na 140 osób usamodzielnianych. Wydatki na świadczenia sfinansowane z dotacji celowej z budżetu państwa wyniosły 1 678 200 zł. Na obsługę świadczeń wydatkowano łącznie kwotę 54 284 zł, dla 87 osób zaangażowanych w realizację zadania.

Do organu właściwego złożono – 5 235 wniosków dotyczących świadczenia dobry start. Wydano 45 decyzji odmawiających prawa do świadczenia.

Poniżej przedstawiono zestawienie realizacji świadczenia w powiatach - miastach na prawach powiatu. Największe wsparcie w ramach Programu skierowano zostało do wychowanków pieczy zastępczej w mieście st. Warszawa, Radomiu i Płocku.

Tabela 22. Świadczenie dobry start w powiatach - miastach na prawach powiatu

Miasta na prawach powiatu	Liczba dzieci (i osób uczących się) na które wypłacono świadczenie	Wydatki w zł poniesione w 2018 roku
Ostrołęka	81	24 300
Płock	216	64 800
Radom	223	66 900
Siedlce	135	40 500
Warszawa	1 521	456 300

Spośród pozostałych jednostek organizacyjnych powiatu najwięcej wychowanków otrzymało wsparcie w powiatach: wołomińskim (247), pruszkowskim (188), piaseczyńskim (177,) legionowskim (176), radomskim (152, a najmniej (26) w powiatach: białobrzeskim i żuromińskim.

4.3. Realizacja Programu Rodzina 500 Plus przez powiaty

W 42 powiatach woj. mazowieckiego centra pomocy rodzinie oraz miejskie ośrodki pomocy rodzinie ustalają uprawnienia i wypłacają dodatki wychowawcze i dodatki do zryczałtowanej kwoty dla dzieci w pieczy zastępczej. Od 1 kwietnia do 31 grudnia 2016 r. ze wsparcia Programu skorzystało 5003 wychowanków pieczy zastępczej, w 2017 r.– 4 995 dzieci, a w 2018 r.– 4 769 .

Wykres 14. Kwota wydatkowana na wypłatę świadczenia w ramach realizacji przez powiaty Programu Rodzina 500 plus w 2016 – 2018

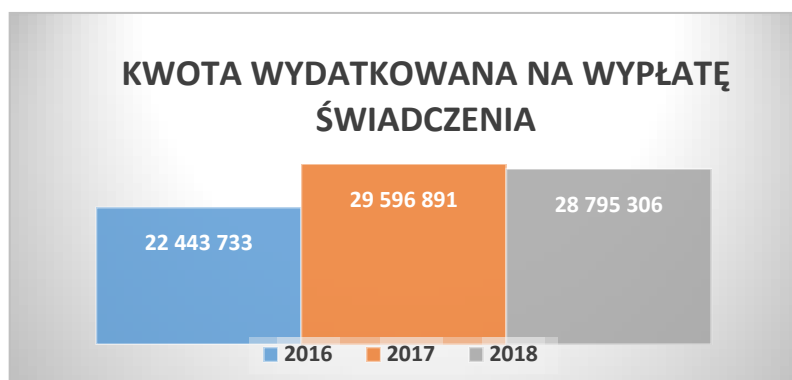

Tabela 23. Realizacja Programu Rodzina 500 plus w powiatach - miastach na prawach powiatu

Miasta na prawach powiatu	Liczba dzieci (i osób uczących się), na które wypłacono świadczenie	Wydatki w zł poniesione w 2018 roku
Ostrołęka	53	340 423
Płock	157	1 014 083
Radom	220	1 330 738

Siedlce	118	730 362
Warszawa	1204	7 163 473

5. PODSUMOWANIE

W latach 2012-2018 wojewoda oprócz wykonywania działań kontrolnych, monitorował realizację działań podejmowanych przez gminy i powiaty z zakresu wspierania rodziny i pieczy zastępczej, w tym: realizacji 3-letnich programów wspierania rodziny i pieczy zastępczej oraz tworzenia i rozwoju systemu opieki nad dzieckiem i rodziną. W 2018 roku przeprowadzono 83 kontrole, w wyniku, których stwierdzono 309 nieprawidłowości oraz wydano 248 zaleceń. Najpoważniejszą nieprawidłowością był brak zapewnienia przez gminę, rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych wsparcia i pomocy w formie asystenta rodziny. Z dokonanych ustaleń wynika, że:

- większość uchwalonych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej nie była poddawana ewaluacji i ocenie na okoliczność przyjętych do realizacji celów,
- brak planowania długofalowego, opartego na współpracy pomiędzy różnymi podmiotami (gminy i powiatu) w zakresie konkretnych, zdiagnozowanych wcześniej potrzeb,
- zauważa się jeszcze brak efektywnej współpracy przy realizacji zadań gminy i powiatu na rzecz dziecka w pieczy zastępczej i jego rodziny biologicznej,
- nie wszystkie jednostki wdrożyły standardy identyfikowania i monitorowania rodzin z dziećmi, które przeżywają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej,
- o blisko 97 % wzrosła liczba zatrudnionych asystentów rodziny (w stosunku do 2012 r.), a tym samym liczba rodzin korzystających z ich usług, jednak liczba asystentów rodziny wydaje się wciąż niewystarczająca, co ma z pewnością przełożenie na skuteczność oddziaływań profilaktycznych w gminnych systemach wsparcia dla rodzin,
- osoby wykonujące zadania asystenta rodziny i koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej posiadały wymagane kwalifikacje oraz uczestniczyły w szkoleniach i podnosiły swoje kompetencje,
- na koniec 2018 r. działało 228 placówek wsparcia dziennego, jednak nie wszystkie gminy uregulowały ich działalność stosownie do obowiązujących przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- nadal brak upowszechnienia pomocy w formie rodzin wspierających i rodzin pomocowych,
- obserwuje się w dalszym ciągu niewystarczające wsparcie specjalistyczne ukierunkowane na konkretne problemy występujące w rodzinach biologicznych i dzieci w pieczy zastępczej,
- istotne jest prowadzenie rzetelnej i pogłębionej analizy danych na temat wspierania rodziny i pieczy zastępczej, ponieważ powinny one dostarczać dokładnej informacji i być podstawą do opracowania efektywnych programów,
- organizator rodzinnej pieczy zastępczej powinien wypracować standard budowania relacji między rodziną zastępczą, którego celem jest rozwój form współpracy i wsparcia, prowadzący do wzmocnienia wzajemnego zaufania (plan rozwoju i pracy z rodziną zastępczą, powinien być oparty na podnoszeniu jej kompetencji oraz współpracy z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, diagnoza rodziny wskaże natomiast możliwości przyjmowania kolejnych dzieci, ponadto ustalone będą plany urlopowe i potrzeby szkoleniowe),
- należałoby wdrożyć standard monitoringu i kontroli w procesie organizowania pieczy zastępczej w kierunku poszukiwania najlepszych rozwiązań w różnych sytuacjach, a prowadzona w tym zakresie dokumentacja i dokonane oceny z ustaleń byłyby transparentne i jawne oraz w sposób konstruktywny przekazywane między innymi rodzinom zastępczym,

- należy wypracowywać standard pracy asystenta rodziny i koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, uwzględniający w szczególności wykonywanie jego obowiązków (ustalenie proporcji ok. 70% praca w terenie, 30% praca w biurze),
- pomimo prowadzenia działań promujących ideę rodzicielstwa zastępczego, powiaty nadal sygnalizują brak kandydatów do pełnienia ww. funkcji,
- organizatorzy rodzinnej pieczy zastępczej powinni dbać o dobry wizerunek i wdrażać transparentne standardy postępowania wpływające na wydanie opinii o posiadaniu przez osoby predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, a na dalszym etapie również uzyskanie zaświadczenia kwalifikacyjnego,
- należy dbać o jakość prowadzonych szkoleń dla kandydatów do rodzicielstwa zastępczego, które powinny być odpowiedzią na rzeczywiste potrzeby i zawierać poszerzone moduły ustalone w trakcie lub w danych okolicznościach.

Zakres kontroli w placówkach opiekuńczo-wychowawczych obejmował w szczególności przestrzeganie standardów opieki i wychowania oraz działań podejmowanych na rzecz powrotu dziecka do rodziny biologicznej. Nieprawidłowości dotyczyły m.in. w zakresie:

1) standardu świadczonych usług:

- dyrektorzy nie sprawowali wystarczającego nadzoru nad kadrą placówek,
- naruszane były przepisy w zakresie limitów miejsc oraz wieku dzieci,
- realizacja postanowień sądów (przyjmowania do placówki dzieci na podstawie orzeczenia sądu zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy oraz skierowania powiatu, o którym mowa w § 2 ust 1 *rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej*),
- brak zapewnienia wszystkim dzieciom przez całą dobę swobodnego dostępu do podstawowych produktów spożywczych i napojów, zgodnie z § 18 ust. 1 pkt 9 ww. rozporządzenia,
- występowanie w wielu przypadkach niskiego standardu lokalowego i niezaspokajanie potrzeb bytowych na odpowiednim poziomie,
- brak udokumentowania spełnienia obowiązku zapewnienia opieki w godzinach nocnych,
- nie zapewnianie dzieciom dostępu do zajęć wychowawczych, kompensacyjnych,
- nieefektywnie ustalano godziny pracy specjalistów.

2) sposobu organizacji i dokumentowania pracy wychowawczej prowadzonej w placówce:

- prowadzenia planów pomocy dziecku i ich modyfikacji nie wypełniając § 15 rozporządzenia,
- diagnozy psychofizyczne dziecka były sporządzane nieterminowo oraz ich jakość nie gwarantowała pogłębionej pracy z dzieckiem;
- prowadzenia karty udziału w zajęciach prowadzonych przez pedagoga, psychologa lub osobę prowadzącą terapię, określonego w § 17 ust. 1 pkt 3 ww. rozporządzenia,
- wypełniania ewidencji wychowanków, w której nie uwzględniano informacji m.in. dotyczących obszaru: *adres ostatniego miejsca zamieszkania dziecka* (§ 17 ust. 5 pkt 3 ww. rozporządzenia),
- określanie zasadności dalszego pobytu dziecka w placówce poprzez nieterminowe i nierzetelnie sporządzanie okresowej oceny wychowanków,
- dokumentacja procesu usamodzielnienia nie zawierała akceptacji dyrektora powiatowego centrum pomocy rodzinie dla opiekuna usamodzielnienia oraz nie przestrzegano ustawowych terminów określonych w art. 145 ust. 2 oraz ust. 4 ww. ustawy; nie zawsze skutecznie monitorowano przebieg usamodzielnienia prowadzony przez inne jednostki, np. młodzieżowe ośrodki wychowawcze,

3) przestrzegania i wykonywania praw dziecka:

- utrudnianie wychowankom kontaktu z rodziną; w dokumentach organizacyjnych placówki zapisy powinny być ustanowione w taki sposób, aby nie naruszały praw dziecka do utrzymywania osobistych kontaktów z rodzicami zgodnie z art. 4 pkt 3 ww. ustawy, z wyjątkiem przypadków, w których sąd zakazał takich kontaktów,
- brak wiedzy wychowanków o przysługujących im prawach,
- ograniczono dzieciom prawo do dysponowania kieszonkowym; należy stosować § 18 ust. 1 pkt. 8 rozporządzenia, wypłacać wychowankom na bieżąco należne im świadczenie.

4) zapisów w dokumentach organizacyjnych placówki:

- dezaktualizacja dokumentów organizacyjnych,
- brak lub niewystarczające procedury postępowania w przypadku przemocy lub niedostateczne procedury określające postępowanie w sprawie przemocy.

Powyższe zestawienie najczęściej pojawiających się zaleceń po przeprowadzeniu kontroli w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych warto uzupełnić o przypomnienie istotnych kwestii:

- zgodnie z treścią art. 95 ust. 3a i 230 ust. 2 ustawy, organ prowadzący placówkę powinien wystąpić do wojewody z wnioskiem o uzyskanie zezwolenia na umieszczenie kolejnego dziecka, pomimo przekroczenia dopuszczalnej liczby wychowanków w placówce,
- od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2019 r., zgodnie z art. 232 ustawy w placówkach opiekuńczo-wychowawczych mogą przebywać dzieci powyżej 7 roku życia,
- zwrócenie szczególnej uwagi na prawa dziecka wskazane w art. 4 ustawy,
- placówki usytuowane w budynkach, w których funkcjonują lub mieszczą się na jednej nieruchomości gruntowej inne podmioty, o których mowa w art. 106 ust. 2 i ust. 2a ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, muszą do 31 grudnia 2019 r. podjąć działania określone w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 5 września 2016 r. o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawy o pomocy społecznej oraz ustawy o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r., poz. 1583),
- 79 % samorządów powiatowych z województwa mazowieckiego wskazało 373 troje dzieci wymagających szczególnej opieki i terapii, co stanowi 21 % ogółu umieszczonych dzieci w pieczy instytucjonalnej. Samorząd województwa mazowieckiego powinien niezwłocznie powziąć starania w celu utworzenia regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej.

Podsumowując należy podkreślić, że ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zobowiązuje samorządy do rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej, których celem powinny być działania profilaktyczne i przejście od pieczy instytucjonalnej do rodzinnej. Dlatego tak ważna jest stała i efektywna współpraca gminy i powiatu przy realizacji tych zadań, jak również wymiana dobrych praktyk. Natomiast, stworzenie długofalowych programów wspólnie ze wszystkimi podmiotami odpowiedzialnymi za ich realizację oraz wyciągnięcie wniosków z dotychczasowych rozwiązań, poprawi efektywność działań w obszarze wsparcia dziecka i rodziny.